

morial N:o 38 och 39, som innehålla de förutnämnda förslagen till voteringspropositioner.

Till detta förslag lemnade Kammaren, uppå gjord proposition, sitt samtycke.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 12 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Måndagen den 2 Mars 1868.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades två protokollsutdrag för den 29 sistlidne Februari.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter änyo på bordet Stats-Utskottets den 29 sistlidne Februari bordlagda Memorial:

N:o 38, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kammarnes skiljaktiga beslut i fråga om anvisande af särskildt anslag för allmänna arbeten under år 1868, till beredande af arbetsförtjenst åt den i följd af missväxt och dyr tid nödställda befolkningen inom vissa delar af landet; och

N:o 39, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kammarnes skiljaktiga beslut i fråga om användande af medel, som i Riksgälds-kontoret innestå och blifvit anvisade till allmänna arbeten, hvilka icke kommit till stånd.

Föredrogos och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda den 29 sistlidne Februari bordlagda nådiga Propositioner, nemligen:

angående Bruksegaren G. Bernhardt och Hofkamereraren A. Th. Welins ansökning om afskrifning af en Kronans fordran hos dem, i följd af ingången borgensförbindelse;

angående jordafsöndring från Underofficers-bostället vid Skånska Husar-regementet N:is 13 och 15 Norra Möinge. för inrättande af en skola i Asmunstorps socken af Malmöhus län;

angående upplåtelse åt Landskrona stad af Kronan tillhörig jord derstädes;

angående afsöndring af jord från majorsbostället Brunna N:is 1 och 2 samt kapitens-bostället Tibble N:o 4 vid Lifregementets Grenadier-korps, till byggnadsplats för tvänne folkskolehus inom Thorstuna församling af Westmanlands län;

med förslag till utgiftsstaten vid Statens jernvägstrafik år 1869;

samt

angående dispositionen för framtiden af den Kronan tillhöriga f. d. Ridderstolpeska egendomen vid Skeppsbron i Stockholm.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Bevillnings-Utskottets den 26 sistlidne Februari bordlagda Betänkanden:

N:o 4. angående tullbevillningen:

N:o 5, i anledning af en inom Första Kammaren väckt motion om särskild beskattning af cigarrer; samt

N:o 6, angående stämpelpappersafgiften.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 26 sistlidne Februari bordlagda Utlåtanden:

N:o 9, i anledning af väckta motioner om upphörande af kyrkoherdes sjelfskrifvenhet till ordförandeskap i skolråd, m. fl. ändringar i Kongl. Förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd; samt

N:o 10, i anledning af väckt motion. angående skyldighet för dem inom kommunerna, som icke ega fastighet, att deltaga i kostnaderna för uppförande och underhåll af allmänna byggnader, m. m.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets nedannämnda den 29 sistlidne Februari bordlagda Memorial och Utlåtanden, nemligen:

N:o 24, i fråga om extra statsregleringens öfverflyttande från Riksgäldskontoret till Kongl. Statskontoret;

N:o 25, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Första Hufvudtitel;

N:o 26, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Andra Hufvudtitel;

N:o 27, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Tredje Hufvudtitel;

N:o 28, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Fjerde Hufvudtitel; samt

N:o 29, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens Femte Hufvudtitel.

Härefter hemställde Herr Grefven och Talmannen, huruvida Kamraren, i enlighet med hvad vid hållet talmanssammanträde öfverenskommit att hos Kamrarne föreslå, behagade besluta, att handläggningen af Stats-Utskottets nu för andra gången bordlagda Utlåtanden N:is 25, 26, 27, 28 och 29 skulle taga sin början nästkommande Måndag den 9 Mars.

Ropades ja.

Föredrogs änyo Stats Utskottets den 22 och 26 sistlidne Februari bordlagda Utlåtande N:o 22, i anledning af väckta motioner, angående sättet för utseende af deputerade för markegångstaxornas upprättande.

Herr Faxe: I förevarande Betänkande har Stats-Utskottet helt och hållet frångått det förslag, som Utskottet vid förra riksdagen afgaf och som då bifölls af denna Kammarare. I nämnda förslag tillstyrkte Utskottet, att halfva antalet af deputerade för markegångstaxornas upprättande skulle utses af landstinget och andra hälften af Konungens Befallningshafvande. Mig synes, att de motiver, som Utskottet då anförde, voro ganska giltiga och jag skall bedja, att i korthet få omnämna dem. Utskottet yttrade nemligen: »med akigifvande å ena sidan af Kronans, indelningshafvarens samt öfrige ränte- och tiondetagares, och å andra sidan af vederbörande ränte- och tiondegifvares stridiga intressen, hade svårighet mött för meddelande af sådana föreskrifter rörande markegångsdeputerades val, att icke, till men för det rätta, det ena eller andra intresset kunde antagas för öfvervigt; att de förslag, såväl Herr Hammarhjelm som Herr Pehr Nilsson i detta hänseende framställt — dessa förslag gingo ut på, att samtliga deputerade skulle utses af landstinget — icke inneburo nog trygghet mot för stort inslytande af det sednare intresset; samt att då Ridderkapet och Adeln samt Preste-Ståndet, hvilka hittills vid markegångssättningen företrädesvis representerat ränte- och tiondetagare, upphört att vara Riks-Stånd, kunde icke ens ifrågasättas deras bibehållande såsom valkollegier för den ena hälften af markegångsdeputerade, likasom det icke heller kunde vara lämpligt att tillerkänna ränte- och tiondetagare i allmänhet en rättighet, som de dit-

tills

tills icke haft, nemligen att bilda valkollegier för den ena hälften af markegångsdeputerade. Vid öfvervägande häraf och hvad för öfrigt förekommit, hade Utskottet icke funnit något lämpligare sätt för deputerades utseende, än det af Herr Faxe föreslagna, nemligen att halfva antalet skulle väljas af landstingen och den andra hälften utses af landshöfdingarne bland inom länet bosatte, för sakkunskap och oväld kände män; vidare säger Utskottet: »Landshöfdingarnes ställning, såsom länets styresmän, till såväl räntegifvare som räntetagare, deras med en rätt uppfattning af landshöfdingekallets pligter förenade äliggande, att tillse hela länets förkofran och att det allmännas rätt behörigen bevakas emot enskilda intressens inflytande, torde icke göra dem olämplige för det vigtiga uppdraget att utse deputerade, hvilket synes vara i full öfverensstämmelse med hvad 2 § 2 mom. uti Kongl. Förordningen den 11 Maj 1855 stadgar, rörande tillsättande af ledamöter i de nämnder, hvilka hafva att upprätta priskuranter för markegångssättningen.» Nu har Utskottet föreslagit att alla deputerade skulle tillsättas ensamt af landstinget. Till stöd för sin mening anförde Utskottet:

»Emot detta förslag har visserligen blifvit anmärkt, att Kronans och öfrige räntetagares rätt ej skulle enligt detsamma blifva tillräckligt bebyggad. Landstingens sammansättning, den erfarenhet man redan vunnit om deras sätt att fullgöra än vigtigare äligganden, synas emellertid långt ifrån att lemna stöd åt den sålunda uttalade farhågan, tvärtem vederläggas densamma. Sakkunskap och oväld — de egenskaper man önskat finna hos markegångsdeputerade — torde nemligen vid landstingens val till markegångsdeputerade blifva lika säkert eftersökta, som om valet förrättades af något annat valkollegium».

Man ser således att Utskottet gått in på en helt annan väg än den, som det vid förra riksdagen beträdde. Jag vill visserligen ej bestrida, att majoriteterna inom många landsting äro utmärkta för sin upplysning och sin oväld. Men dessa egenskaper äro icke lika öfverallt: och man måste, säga hvad man vill, medgifva, att det enskilda intresset ofta, om än mer eller mindre, omedvetet inverkar på människans omdömen och beslut. Äfvenledes är förmågan hos dem, hvilka skola bedöma en sak, mycket olika. Hittills har den grundsats gällt, att, då det varit fråga om skiljedom mellan olika rättigheter, borde hvardera sidan ega lika tillfälle att göra sin rätt gällande. Så länge, enligt denna Kammares beslut vid förra riksdagen, allenast halfva antalet deputerade skulle utses af landstinget, var deremot intet att anmärka, emedan antagas kunde att landstinget hufvudsakligen representerar räntegifvare; men af just samma skäl vore det nu orätt om landstinget skulle få välja äfven den andra sidans deputerade. Mig förefaller detta så, som om man vid en expropriation af jord ville öfverlemna åt ersättningsgifvarne att sjelfve och inom sig utse alla ledamöterna i expropriations-nämnden, eller som om man vid fråga om en jury, ville öfverlata åt ena parten, att välja hela antalet jurymän.

Utskottet säger vidare:

»att på förhand tillse, det räntegifvare- och räntetagare-intresset, som ofta förenas hos en och samma person, skulle vid markegångssättningen ega lika antal mälsmän, så att dessa intressen likasom motvägde

hvarandra, anser Utskottet för öfrigt mindre lämpligt, då, i händelse dessa intressen ä ömse sidor med förbiseende af det rätta framhölles, resultatet af markegångssättningen skulle blifva ett medium emellan de olika meningarne, hvars belopp det i sjelfva verket låge i rättagares skön att bestämma, enär dessa kunde rösta för så högt pris att efter sammanläggning det medium erhöles, som dessa såsom markegång önskade få bestämd.

Jag har visserligen hört sägas, att någongång tillgätt så, som Utskottet här förutsatt, men man har också sagt mig, att, då detta skett, har det varit vid sådana tillfällen, då man å andra sidan satt priset oförskämdt lågt, och att rättagarnes representanter vid dylika tillfällen varit snart sagdt tvungne, att öfvergå till en motsatt ytterlighet. Förr, när det tillgick så, att de deputerade, som representerade rättegifvarne, måste votera först, var det också möjligt för representanterne af de, om jag så får säga, rättagande Stånden, att bestämma markegångspriserna. Numera kan ett sådant voteringsätt ej ifrågakomma, och en manöver sådan, som den nyssnämnda, skulle ej kunna verkställas med mindre, än att den, som en gång afgifvit sin röst, skulle vara nog olörskämd att ändra hvad han föreslagit, derföre att hans meddeputerade röstat på annat sätt än han väntat. Sättes markegångspriset, å ena sidan, alltför högt, så kan man, å den andra, sätta det så mycket lägre, och då motväger det ena det andra. Utskottet har lagt stor vikt på de korrektiver mot ett godtyckligt förfarande, som uti nu gällande författningar förefinnas inom föreskrifterna: *att* före markegångssättningen priskuranter skola uppsättas och så väl rättegifvare, som rättagare deri deltaga, med åliggande derjemte för kronfogden eller magistraten att härvid bevaka Kronans rätt; *att* dessa priskuranter skola tjena till ledning vid markegångsprisens bestämmande och afvikelse från det medelpris, som genom sammandrag af dem erhålles, icke får ega rum, utan att skälen dertill i protokollen anföras; *att* vidare vid sjelfva markegångssättningen landshöfdingen, som dervid förer ordet, eger mot beslutet göra de erinringar, han finner vara af nöden, och, då hans mening från deputerades beslut afviker, låta densamma till protokollet anteckna; samt slutligen *att* det åligger landskamereraren, att vid markegångssättningen bevaka Kronans rätt och Kammar-advokatfiskalen att derefter tillse, huruvida något vid markegångstaxorna å Kronans vägnar kan vara att erinra.

Det torde vara känt, att två olika slag af markegång sättas. Den ena, som har till ändamål att bestämma priset på det löpande årets skörd, upptages å markegångstaxorna under Litt. A: och priskuranterna till denna markegångssättning uppgöras af socknemäns ombud särskildt för hvarje fögderi, hvilka ombud sammantråda inför kronfogden. Den andra markegångssättningen, eller Litt. B, har till ändamål, att bestämma det s. k. årspriset, hvilket bestämmes i förhållande till de priser, som varit gällande under näst föregående års höst och derpå följande vinter och vår. Priskuranterna härtill uppgöras af en nämnd, hvars ledamöter utses till ena hälften af socknarne inom markegångsdistriktet och till den andra hälften af Konungens Befallningshafvande. Jag anhåller nu att genom ett exemplar få visa, hvilket afseende som kan fästas vid dessa priskuranter. Det torde vara något hvar bekant hvilka priser som voro

gällande å spanmål under sistlidne års höst och huru de sedan dess stigit. I det exempel, som jag ämnar anföra, har jag tagit tunnan såsåsom enhet, emedan den ännu torde vara den mest bekanta mättstocken. Vid sista markegångssättningen inom Jönköpings län. uppgäfvos dessa priser i priskuranterna för markegången Litt. A. sålunda: från ett distrikt, å råg till 14 R:dr 50 öre. korn 12 R:dr; från ett annat distrikt, å råg 15 R:dr 75 öre, korn 11 R:dr; medeltalet af de från samtliga landtdistrikterna uppgifna priser var 17 R:dr 50 öre för råg och 13 R:dr 10 öre för korn. Deputerade åter satte priset till 22 R:dr för råg och 16 R:dr för korn, allt för Tunnan och 63 kappar räknadt. och man ser således att der uppkom en skilnad i priserna af ej mindre än 7 R:dr för råg och 5 R:dr för korn. räknadt efter det lägsta uppgifna priset. Jag tror dock ej, att nämnda markegångspriser voro för höga.

Hvad nu angår markegången Litt. B (den som omfattar årspriset), så är det visserligen sannt, att ledamöterna i den nämnd, som har att upprätta de priskuranter, hvilka skola ligga till grund härför, utses till ena hälften af Konungens Befallningshafvande. Men erfarenheten har visat, att inom denna nämnd åsigtarna om hvad som skall anses som det rätta priset ofta äro mycket skiljaktiga och att, om detta pris någorlunda blir hvad det bör vara, så beror detta icke sällan derpå, att de af Konungens Befallningshafvande utsedde ledamöterna infinna sig till det antal att de utgöra majoritet. I annat fall uppgifvas priserna vanligen till det minsta, som kan ske; och om de deputerade, hvilkas intresse det är, att få markegången så låg som möjligt, sedermera vid markegångssättningen endast hålla sig till det på grund af priskuranterna uträknade medelpriset, så må landshöfdingen eller landskameraren komma med hvilka anmärkningar som helst. och Kammar-kollegium skall ändock svårligen kunna göra annat än låta bero vid dessa origtiga priser, synnerligast om prisuppgifterna äro någorlunda lika från flera angränsande län. Jag har för min del ej hört att Kammar-kollegium någonsin gått utöfver medelpriset.

Min egen ställning till denna fråga är ingenting mindre än behaglig, emedan jag sjelf är räntetagare; och en sannolik förlust af några hundra Riksdaler årligen under ett eller annat år, som möjligen ännu kan återstå af min tjenstetid, skulle ej förmått mig att uppträda, derest icke min plats såsom embetsman och riksdagsman gjort det till en pligt, att, såvidt på mig ankommer, tillse, att Statens och den stora massans af löntagare rätt icke må blifva förnärmad. Det är också min öfvertygelse, att denna i många fall skall förnäras. om Stats-Utskottets förvarande förslag bifalles. Jag befarar, att följderna deraf skulle blifva den, att samtliga räntetagare komme att lida betydliga förluster och bland dem synnerligast presterne. hvilkas löner vid de nya regleringarna vanligen äro beräknade efter ganska höga markegångspriser å de natura persedlar, som den infört. I Jönköpings län finnas t. ex. kyrkoherdar, hvilkas beräknade lön ej uppgår till 2000 R:dr. Jag tror vidare, att, likasom man nyligen höjt det bokförda priset å Kronans spanmål med 10 öre per kubikfot. skall man, om markegångssättningen får ega rum på det sätt, som Utskottet föreslagit. snart nödgas nedsätta priset på samma spanmål med åtskilliga tiotal af ören.

Om också Stats-Utskottet funnit det ej vara principiellt riktigt, att öfverlemna åt Konungens Befallningshafvande att utse vissa bland deputerade, så finnes dock en annan redan existerande institution, nemligen pröfningskomitéerna, åt hvilka valet af deputerade kunde öfverlemnas. Nämnda institution utgår likaledes från val inom kommunerna, och bland de af kommunerna föreslagna, tre å fyra för hvarje taxeringsdistrikt. utser och kallar landshöfdingen till ledamöter i komitéen, till ett antal af 24—30, dem som kunna antagas ega den bästa kännedomen om förhållandena inom länet. Pröfningskomitéen har derjemte det företräde framför landstinget, att den icke är lika ensidigt sammansatt, som detta kan vara, utan skall bestå icke allenast af fastighetsegare, utan ock af näringsidkare och löntagare, så att alla intressen kunna anses vara deri representerade. Den har ock redan förut befattning med beskattningsväsendet, med hvilket prisbestämningen och markegångssättningen är vida mera jemnförlig än med de ärenden, hvilka behandling tillhör landstinget; ty landstinget är blott en kommunalmyndighet, som har att handlägga länets enskilda angelägenheter; och jag kan sannerligen icke förstå hvad den har att skaffa med allmänna utskylderna. Mig synes ock att Stats-Utskottet haft full anledning, att taga i öfvervägande frågan härom, på grund af såväl den motion, som Friherre von Otter i detta afseende väckt inom denna Kammare, som ock det yttrande som Grefve Mörner afgaf vid remitterandet af min i ämnet väckta motion, hvilket yttrande dock ej ens finnes omnämndt i Utskottets Betänkande.

Jag har ytterligare en anmärkning att göra mot förslaget. Enligt 75 § Regeringsformen tillhör det otvifvelaktigt Riksdagen att bestämma antalet af de deputerade, hvilka skola verkställa markegångssättningen äfvensom sättet för deras utväljande, men huru det i öfrigt skall tillgå vid en sådan förrättning, derom tror jag, att Riksdagen, åtminstone icke ensam, eger lagstiftningsrätt; ty om jag går till Kongl. Kungörelsen den 11 Maj 1855, så visar den i ingressen, att Kongl. Maj:t, sedan Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t anmält sitt beslut angående grunderna för markegångsprisens bestämmande, samt Bonde-Ståndet bestämt den ordning, hvarefter dess deputerade skulle komma att utses, så har Kongl. Maj:t i ärendet förordnat. Jag skulle också tro, att det är Kongl. Maj:t men icke Riksdagen, som eger ålägga landshöfdingen att vara ordförande och landskamreraren att bevaka Kronans rätt vid markegångssättningen, samt förordna att protokollet skall föras af länsbokhållaren. Nu har likväl Utskottet tillstyrkt Riksdagen att, icke blott *för sin del*, besluta äfven i dessa delar, och jag hemställer huruvida detta kan godkännas.

Mot andra punkten har jag eljest icke något att anmärka, emedan den är ordagrann lik med nu gällande föreskrift; och genom tredje punkten är väl den förändring föreslagen, att i landshöfdingens frånvaro skulle deputerade ega att sjelfve utse ordförande; men då denna förändring synes vara lämplig, har jag, under förutsättning, att dertill begäres och erhålles Kongl. Maj:ts bifall, ej heller något att erinra.

Jag vill nu ej framställa något bestämdt motförslag till beslut i ämnet, utan förbehåller mig, att, sedan diskussionen vidare fortgått, få närmare formulera mitt yrkande.

Friherre Silfverskiöld: Emot Stats-Utskottets föreliggande förslag har den siste värde talaren gjort en mängd grava anmärkningar, hvilka jag dock tror, att man kan sammanfatta i några helt få. För att nu följa samma ordning som han, anhåller jag först att få fästa uppmärksamheten vid det yttrande, som Utskottet afgifvit nemligen: »att de egenskaper, som man önskat finna hos markegångsdeputerade, nemligen sakkunskap och oväld, torde vid landstingens val till markegångsdeputerade blifva lika säkert eftersökta, som om valet förrättades af något annat valkollegium». Det skulle föga anstå oss ledamöter i denna Kammare, som utgått från landstingens val, att betvilfa landstingens vilja eller förmåga i nyssnämnda hänseende: särdeles som det i förevarande fall är fråga om deputerade, hvilka ej äro berättigade till någon aflöning för sin befattning. Vore förhållandet annorlunda, så kunde man hafva anledning att tro, det endast räntegifvareintresset skulle göra sig gällande; men i förslaget har just med flit influtit bestämmelsen att *oväldige* personer skulle till deputerade utses, och det torde ej vara att befara att bland dessa icke båda klassernas intressen skola komma att blifva tillgodosedda.

Det har vidare blifvit annärkt, att den princip, som man hittills iakttagit, nemligen att markegångsdeputerade skulle utgöra en blandning af räntegifvare och räntetagare, i Stats-Utskottets förslag ej blifvit följt. För min del tror jag, att Stats-Utskottet handlat klokare att föreslå oväldige och sakkunnige personer, än om det föreslagit, att deputerade skulle tillsättas efter samma grunder, som äro gällande i afseende på valet af de personer, hvilka upprätta prikskuranterna. Ty om denna sednare princip tillämpats, kunde det af den förre talaren åberopade fallet lätt inträffa, nemligen att från endera sidan någon af de deputerade utblir, och att således markegångssättningen blir beroende på ett lotteri. Man måste väl antaga, att man snarare kommer till ett riktigt pris, om man till deputerade väljer personer med oväld, än om man dertill tager lika många från två skiljda sidor.

För öfrigt måste jag bekänna, att jag ej anser dessa markegångsdeputerade vara af sådan oerhörd vigt, som den föregående talaren velat tillmäta dem, så länge nemligen Kammar-kollegium har magt att justera markegångssättningarna. Jag har sjelf någon erfarenhet angående markegångssättning, ty jag har några gånger varit med derom, och jag har alltid ansett markegångstaxornas uppgörande såsom en mycket simpel räkneåtgärd. Om hittills markegångspriset i något län blifvit satt för högt eller för lågt, så har det alltid blifvit rättadt af Kammar-kollegium: och på samma sätt skulle hädanefter Kammar-kollegium kunna mildra följderna af ett landstings mindre lyckade val af deputerade. Således tror jag, att man i detta afseende ej riskerar mycket genom bifall till Stats-Utskottets Utlåtande. Deremot hyser jag starka tvifvelsmål om man kan åstadkomma något annat förslag än det förevarande, som skulle komma att antagas af Andra Kammaren. Ett beslut i denna fråga kan ej längre uppskjutas. Vid förra årets markegångssättning sågo vi, huru de gamla fyra Stånden än en gång stego upp ur sin graf, och dessa gengångare böra väl ej åter framkallas.

På alla dessa skäl får jag tillstyrka, att Kammaren ej måtte lyssna

till de af den föregående värde talaren framställda anmärkningar, utan antaga Stats-Utskottets förslag.

Herr Montgomery-Cederhjelm: Till en början ber jag att få yttra några ord i afseende å de anmärkningar, som den förste värde talaren framställde mot formen af Stats-Utskottets beslut. Han nämnde, att Riksdagen visserligen kunde *besluta* i afseende å valet af deputerade, men att Kongl. Maj:t ensam hade rätt att lagstifta i öfriga delar af frågan. Detta har naturligtvis sin fullkomliga rättighet; men jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, dels att vid förra riksdagen förslaget hade samma form som nu — inledningen vill jag minnas var ordagrann lik — dels ock att det är alldeles icke ovanligt, att Riksdagen till Kongl. Maj:t frambär sina önsknings i sådana frågor, i hvilkas hela vidd Riksdagen ej eger beslutanderätt.

Den förste värde talaren har ganska rätt, då han säger, att Utskottet nu inslagit en helt annan väg än den, som det beträdde under sista riksdagen och att Utskottets förslag, som vid nämnda riksdag öfverensstämde med Första Kammarens då uttalade åsichter, nu mera närmar sig Andra Kammarens vid samma riksdag fattade beslut. I ett afseende afviker dock det nu föreliggande förslaget från Andra Kammarens berörda beslut, nemligen deri, att landshöfdingen skall vara deputerades sjelfskrifne ordförande, något som Andra Kammaren då ej ville medgifva. Denna koncession är också enligt min öfvertygelse den största, hvartill Andra Kammaren skall kunna förmäs; och jag tror fullt och fast, att hvarje annan föreslagen modifikation i förslaget kommer att af Andra Kammar- en afslås.

I afseende å sjelfva saken tror jag ej, att det är af så stor vikt, som man från åtskilliga håll velat låta påskina, att alldeles aritmetiskt afväga förhållandet mellan antalet räntetagare och räntegifvare bland deputerade. Man kan vid ett sådant afvägande lätt begå misstag och komma in på vägar, som alldeles icke leda till det afsedda målet. Jag vet visserligen att det är Kammarens rätt och ligger i dess magt att afslå förevarande Betänkande, att återremittera det eller att göra ändringar deri; men jag är öfvertygad, att, om Kammaren verkligen vill komma till något slut i denna sak, så är det alldeles nödvändigt att antaga hvad Utskottet här föreslagit, emedan detta förslag, hvilket redan blifvit af Andra Kammaren antaget, sannolikt är det enda, som torde kunna vinna begge Kamrarnes bifall.

Grefve Cronstedt: Denna fråga ställer sig för mig helt enkel. Jag antager nemligen, att markegångssättningen måste betraktas såsom en kompromiss. Om den icke så betraktas, så kommer man in på den afvägen att nödgas antaga, det en köpare eger rätt att tvinga säljaren att låta sig nöja med det pris, köparen bestämmer. Staten är nemligen egare af räntorna och har öfverlemnadt dem till räntetagarne. Räntegifvarne hafva rätt att lösa, det vill säga köpa räntorna af räntetagarne till det pris, markegångssättningen bestämmer. Till karakteren af en kompromiss hör, att begge parter skola i densamma vara representerade. Jag tror således att, i konformitet dermed, begge parterna böra vara representerade i markegångssättningen, och detta till lika antal.

Utskottet har visserligen, i detta afseende, yttrat följande: »Att på förhand tillse, det rättegifvare- och rättagare-intresset, som ofta förenas hos en och samma person, skulle vid markegångssättningen ega lika antal målsmän, så att dessa intressen liksom motvägde hvarandra, anser Utskottet för öfrigt mindre lämpligt, då, i händelse dessa intressen å ömse sidor med förbiseende af det rätta framhölles, resultatet af markegångssättningen skulle blifva ett medium emellan de olika meningarne, hvars belopp det i sjelfva verket läge i rättagares skön att bestämma, enär desse kunde rösta för så högt pris att efter sammanläggning det medium erhöles, som dessa såsom markegång önskade få bestämd». I motsats till Utskottet har jag föreställt mig, att man i allmänhet kommer närmare det rätta, om man tager ett medium af det högsta och det lägsta talet, än om man endast håller sig vid det sednare. Hvem vågar för öfrigt med Utskottet påstå, att rättagarne ovilkorligen skola föröka höja priset; utan att på samma gång nödgas erkänna, att det minst lika många gånger kan hända, att rättegifvarne söka sätta priset för lågt? För min del är jag belåten med Utskottets förslag, likväl med den förändring att landstingets valfrihet blir på det sättet inskränkt, att deputerade och suppleanter skola väljas till hälften bland rättegifvarne och till andra hälften bland rättagarne. Jag ber derföre få föreslå, att första punkten i Utlåtandet antages med följande tillägg i slutet: »Af deputerade och suppleanter väljes hälften ibland rättegifvare och hälften ibland rättagare». Jag anhåller, att Herr Talmannen behagade framställa proposition härpå. Jag spår, att, om Stats-Utskottets Utlåtande oförändradt blir Riksdagens beslut, så blir det Kammar-kollegium, eller rättare sagdt dess advokattfiskal, som kommer att bestämma markegångspriset gentemot Svenska folkets urgamla rätt att sig sjelft beskatta. Jag ber dessutom att få fästa uppmärksamheten derpå, att, såsom markegångssättningen för närvarande är sammansatt, har den karakteren af en kompromiss nästan mera än enligt mitt förslag. I den nuvarande sammansättningen finnes nemligen äfven ett opartiskt element. Å ena sidan finnas 2 prester — deras hufvudmän äro för det mesta rättagare och snart blifva de det nära nog alla, i den mening att presterskapets inkomster komma att utgå efter medelmarkegång; vidare 2 ledamöter af Bonde-Ståndet, hvilkas hufvudmän nästan utan undantag äro rättegifvare; vidare 2 af Ridderskapet och Adeln — dessa kunna vara både rättegifvare och rättagare; men det finnes äfven två ledamöter af Borgare-Ståndet, och dessa utgöra det opartiska elementet. Jag slutar med att änyo anhålla om proposition på mitt förslag.

Herr Faxé: Jag anhåller att få yttra mig i anledning af de anmärkningar, som blifvit framställda emot mitt förra anförande. Den talare, som hade ordet näst efter mig, ansåg det nästan oartigt emot våra valmän, landstingen, att våga betviffa deras vilja och förmåga att välja för sakkunskap och oväld kände deputerade och suppleanter för verkställande af markegångssättningen. Jag vill visserligen icke heller vara oartigt emot landstingen, men dessas sammansättning är på olika ställen så olika, att, om på det ena upplysning och oväld utgöra majoriteten, så kunna dessa egenskaper på ett annat ställe stadna i minoriteten. Jag tror dessutom, att, när fråga är om mitt och ditt, så önskar

man helst att få till domare — jag tillåter mig begagna denna benämning — den som lutar mest åt den väljandes sida. Samme talare sade, att man icke behöfde befara något sådant, då deputerade för markegångssättningen icke i denna egenskap åtnjuta någon ersättning. På några ställen hafva de dock ersättning från kommunalkassorna: och det är dessutom en stor ersättning att kunna till lågt belopp drifva ned sina egna och sina komittenters utskylder. Man har vidare sagt, att, derest begge intressena skulle vara lika representerade, det kunde blifva beroende på den tillfälligheten, om å någöndera sidan någon uteblef, huruvida priset skulle blifva högt eller lågt. Häremot ber jag få erinra, att, enär suppleanter skulle väljas, man icke bör kunna antaga så många ofällen, att icke antalet å begge sidor blefve fullt. Man har mycket fäst sig vid Kammar-kollegii pröfning, och jag tror också, att Kammar-kollegium får en stor mängd besvär att pröfva; ty jag blir dervid, att, om deputerade tillsättas på sätt Stats-Utskottet föreslagit, markegångsprisen ingalunda blifva hvad de rätteligen borde vara. Såsom ett ytterligare skäl för godkännande af Utskottets förslag har man anført, att man icke kunde hoppas det Andra Kammaren skulle antaga något annat förslag, och att således den gamla Ståndsrepresentationen ånyo skulle komma att spöka vid framdeles blifvande, likasom vid sednaste markegångsförrättningar: men häraf kan jag ej finna, att Första Kammaren är hindrad att fatta det beslut, som Kammaren anser vara riktigast. Hvardera Kammaren har lika rätt att besluta: och i värsta fall får det gamla spöka, tilldess begge Kamrarne kunna blifva ense om något bättre. Det gamla har spökat ett år, och det har gått rätt bra. Den tredje talaren har fäst sig vid min anmärkning emot formen, eller Stats-Utskottets tillstyrkande, att Riksdagen skulle besluta med afseende på andra och tredje punkterna i förslaget, och sagt, att Utskottet gjort enahanda tillstyrkande vid förra riksdagen: men jag tillåter mig erinra att i Utskottets Betänkande vid förra Riksdagen hemställes, det Riksdagen ville »för sin del» besluta. Dessa orden »för sin del» saknas i detta Betänkande. Samme talare anförde vidare, att, genom Utskottets ifrågavarande förslag, Andra Kammarens beslut i frågan vid förra riksdagen icke blifvit i sin helhet antaget, ither att Utskottet föreslagit att landshöfdingen skulle vara ordförande vid deputerades sammanträde. Detta ansåg han för en stor koncession: möjligen kan det så anses, men icke kommer denna koncession att medföra synnerligt behag för landshöfdingen. Han sade ock, att, äfven om pröfnings-komitéen blefve det valkollegium, som skulle utse deputerade vid markegångssättningen, det likväl icke blefve möjligt att arithmetiskt noga afväga de olika intressena. Jag medgifver detta, men jag fäster mig icke så mycket dervid, som fastner dervid, att valkollegiets majoritet består af upplyste, oväldige personer: hvilket, enligt mitt förmenande, snarare kommer att inträffa om pröfnings-komitéen, än om landstinget är valkollegiet. Jag återkommer till vår skyldiga aktning för landstinget: och det är min öfvertygelse att den nu förevarande frågan, om den afgöres på sätt Stats-Utskottet föreslagit, kommer att hafva ett stort inflytande på de blifvande landstingsvalen. För min del får jag anhålla, att Herr Talmannen behagade framställa proposition på följande förslag:

att Kammaren på grund af 75 § Regerings-formen beslutar, »att

de deputerade, hvilka hafva att upprätta de årliga markegångstaxorna, skola, till ett antal af åtta, årligen värlas af länets pröfnings-komité, samt på lika sätt utses fyra suppleanter för de förra:

att Kammararen för sin del gillar Utskottets förslag i andra och tredje punkterna af Betänkandet; samt

att dessa beslut må hos Kongl. Maj:t i underdanighet anmäla för den åtgärd, hvartill desamma böra föranleda.

Grefve af Ugglas: Jag vill visserligen ej, emot den siste värde talaren, påstå, att genom Stats-Utskottets ifrågavarande förslag kyrkan står, som man brukar säga, midt i byn. Ej heller vill jag påstå, att ej genom detsamma det enskilda intresset kan göra sig gällande, ehuru jag tror att den siste talaren fäst ett alltför stort värde på, att man åt landstinget velat öfverlåta rättigheten att utse deputerade för markegångssättningen. Jag ber honom och Kammararen besinna att hvad här föreligger är frågan att få ett beslut fattadt, huru markegångssättningen skall försiggå; ty ehuru den siste talaren yttrade, att det gamla väl finge epåka så länge, så tycker dock litet hvar att det vore skickligt komma in i ett nytt och ordnad förhållande. Då så är, så tror jag ock, att Stats-Utskottets förslag verkligen är det bästa, som för närvarande kan fås. Den siste värde talaren har framställt ett annat förslag. Han har velat att pröfnings-komitéen öfverlemnna att välja deputerade för markegångssättningen. Dervid får jag dock läsa hans uppmärksamhet derpå, att om också pröfnings-komitéen består af personer, som äro föreslagne äfven af rättegifvare, så äro likväl alla nämnde af landshöfdingen; och jag tror, att rättegifvarne skulle hafva motvilja för ett förslag, genom hvilket de icke skulle kunna få direkte deltaga i denna fråga. Ett annat förslag har blifvit framställt af en annan talare, det nemligen att landstinget skulle välja deputerade till hälften bland rättegifvare samt till andra hälften bland rättegagare; men mig synes som detta icke eger något företräde framför Utskottets. Jag tror verkligen ej, att man kan komma till annat resultat än detta. Vi skola komma ihåg en sak, hvar på en talare nära vid mig redan fäst ett uppmärksamhet, att derest deputerade skulle sätta priset för lagt, besvär häröfver kunna anföras i Kammar-kollegium, som egentligen bestämmer priset. Vid sådant förhållande finnes ju en kontroll, till hvilken rättegagarna kunna lita; och denna kan fullt motväga fördelen på andra sidan. Hvarföre jag anslutit mig till detta förslag är, att landshöfdingen blifvit insatt såsom ordförande för deputerade. Den värde landshöfdingen, som sist hade ordet, förklarade, att detta ingalunda vore ett för landshöfdingen angenämt uppdrag. Jag vill medgifva det, men jag tror likväl, att det för saken är nyttigt, och att landshöfdingen genom sitt inflytande skall kunna förekomma alltför stora konflikter emellan markegångssättare och Kammar-kollegium, och kunna åstadkomma, att markegångssättningen blir sådan som den bör vara. Jag ber emellertid Kammararen besinna, att det vore skäl köra bort »spöket» ju förr desto heldre och få någonting verkligt. Jag säger änyo, att jag tror, det icke något bättre kan åstadkommas än hvad Utskottet föreslagit; och förkastar man detta, så torde man få äfventyra att slutligen nödgas antaga ett sänre. Den siste talaren har särdeles fäst sig vid formen i Utlåtandet; och jag tror likväl ej, att denna blif-

vit förbisedd. Såvidt jag påminner mig finnes i flera förordningar — såsom bränvinsförordningarne m. fl. — åtskilligt, som ej är af Riksdagen be- roende, utan af Kongl. Maj:t ensam stadgas; men detta har icke hindrat Riksdagen att öfverlemnna dessa förordningar i sin helhet till Kongl. Maj:t. Det är alltid hans pröfning förbehållet hvad hans beslut tillkommer.

På grund af hvad jag anfört anhåller jag om bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr Hammarhjelm: Som flere talare på goda skäl redan yttrat sig för bifall till Stats-Utskottets Utlåtande, skall jag vara ganska kort. Jag vill blott fästa uppmärksamheten derpå, att, då Andra Kammaren redan bifallit Utlåtandet, skulle, derest denna Kammare fattade ett annat beslut, saken för denna riksdag förfalla; hvilket väl icke vore lämpligt, då 75 § Regeringsformen uttryckligen säger, att Riksdagen skall bestämna, huru Deputerade för markegångssättningen skola utses.

Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets ifrågavarande Utlåtande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, förmälde Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Stats-Utskottets förslag oförändradt, dels af Grefve Cronstedt bifall till detsamma med den förändring, att vid slutet af 1:sta mom. infördes en så lydande mening: »Af deputerade och suppleanter väljes hälften ibland räntegifvare och hälften ibland räntetagare»; och dels slutligen af Herr Faxe, att Kammaren måtte fatta följande beslut:

»att de deputerade, hvilka hafva att upprätta de årliga markegångstaxorna, skola, till ett antal af åtta för hvarje län, årligen väljas af länets pröfnings-komité, samt att på enahanda sätt utses fyra suppleanter för de förre;

att Kammaren, för sin del, gillar Utskottets förslag i andra och tredje punkterna af Betänkandet;

samt att dessa beslut må hos Kongl. Maj:t i underdänighet anmälas för den åtgärd, hvartill desamma böra föranledas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets förslag oförändradt, hvarvid svarades många ja jemte åtskilliga nej, sedermera proposition på bifall till detsamma med den af Grefve Cronstedt föreslagna förändring, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition på antagande af Herr Faxes förslag, hvilken proposition likaledes besvarades med många nej jemte åtskilliga ja; hvarefter, och sedan proposition på bifall till Utskottets förslag utan någon ändring förnyats samt med många ja jemte åtskilliga nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Föredrogs änyo och bifölls Stats-Utskottets den 22 och 26 sist-

lidne Februari bordlagda Utlåtande N:o 23, i anledning af väckta motioner om eftergift af Kronans rätt till danaarf efter tvänne personer.

Föredrogs änyo, och företogs punktvis till afgörande, Lag-Utskottets den 22 och 26 sistlidne Februari bordlagda Utlåtande N:o 4, i anledning af väckta förslag dels om dödsstraffets afskaffande och dels om sådan ändring af 2 Kap. 2 § Strafflagen, att detta straff ej finge offentlig verkställas.

Utskottets första tillstyrkande.

Herr Hasselrot: Sällan om någonsin har jag känt mig så förstäm'd vid mitt uppträdande inför Kammaren som i närvarande ögonblick.

Jag känner liksom i luften att den sak jag för, om än så god i mina ögon, icke har Kammarens sympathier. Ännu kännes nemligen intrycket lefvande qvar efter de ord, som här vid riksdagens början blifvit i ämnet uttalade af Kronans förste minister, af den man som står i spetsen för våra lagars såväl stiftande som skipande, af den man till hvilken vi alla blicka upp med den djupaste vördnad, och till hvilken fäderneslandet i många hänseenden står i en outplänlig skuld.

Ej underligt då, om hans ord här gälla; och jag begagnar ögonblicket för att förklara, att, om jag förut känt Justitie-statsministerns mening, frågan om en underdånig skrifvelse i ämnet, såsom då till intet tjenande, icke blifvit af mig vid innevarande riksdag väckt.

Frågan har emellertid nu kommit till lifs, och, hvad mera är, den har vunnit Lag-Utskottets understöd, och jag skulle, under sådana förhållanden, anklaga mig sjelf för feghet, om jag ej försökte försvara min egen sak. Jag tror ock, att sanningen, en gång uttalad, har en oemotståndlig kraft och att den slutligen skall gå segrande ur striden.

Denna har nu fortgått i mer än hundra år sedan den af Beccaria först väcktes, och redan den omständighet, att den räckt så länge och att de sannt menliga och sannt kristliga åsichter, som han uttalade, vunnit allt större terräng, bebådar, hoppas jag, dessas slutliga seger.

Jag anhåller att få nämna några ord om min egen ställning till frågan.

Det är icke af ett hugskott eller för att vinna dagens pris, som frågan blifvit af mig väckt. Från min tidigaste ungdom har jag varit intagen af fasa för dödsstraffet och afsky för de officiella straffen; och jag är nog lycklig att kunna här säga, att det var till följd af min vid 1854 års riksdag derom väckta motion, som spö- och risstraffen afskaffades genom upphöjandet till lag af 20 Kap. om stöld och snatteri i förslaget till ny strafflag.

Jag har således handlat i full konsekvens härmed, då jag nu väckt denna fråga för att ur vår på ädla och kristliga grunder i öfrigt byggda strafflag få utplånad sista kvarlefvan af fordna tiders råhet och barbari. Att tiden icke varit rätt väl vald, det inser jag nu; men efter menniskosätt att se borde väl tiden för dess lösning ansetts vara inne, då

enahanda förslag vid sista riksdag bifölls af Andra Kammaren med stor majoritet och föll i denna Kammare endast af en tillfällighet.

Om dödsstraffets rättmätighet har under de hundra år, under hvilka striden fortgått, varit taladt och skrifvet så mycket, att ämnet, som man säger, kan anses vara uttömdt.

Jag beder emellertid att få uttala min mening om denna rättmätighet.

Att dödsstraffet har sin ursprungliga rot i hämndbegäret och sjelfhämnden, lärar väl ej kunna bestridas.

På talionsrätten och vedergällningssystemet är hela Mose lag byggd: »lif för lif, öga för öga, tand för tand». Här är detta system fullt och konsekvent genomfördt. Lagen är ock ett barn af sin tid.

Men har då den lära Guds egen son predikade på jorden och den kännedom om sin och allas var fader, som han gaf oss och de aderton hundra år, som sedan dess förflutit, intet att betyda?

Och hvad lärar hon oss?

Jol! att Guds högsta lag är kärleken: och att den är grundlagen för allt Guds regemente i himmelen och på jorden, det inser hvar och en, som lärt känna Gud och icke förvirras af klyftiga dogmer. Men, säger man, Gud är ock helig och rättvis. Ja väl! Men rättvisa och kärlek äro hos Gud ett. Han utöfvar rättvisa af kärlek och för kärleks skull. Det ondas följder äro, enligt Hans eviga lagar, ett arbete i det godas tjänst; ty likasom plågorna under sjukdomen äro ett kroppens arbete till återställande af heisan, så äro i psykiskt hänseende själens marter och samvetets slag och allt det elände, som följer synden och brottet i spären, inom andens område ett arbete att bortfråta syndabegäret ur människans själ och att återföra henne till Gud. Det är således icke af hämnd Gud tuktar människan. Det är af kärlek. Han låter plågoriset och eländet följa på brottet, och straffet är i Guds hand ett kärleksfullt medel att föra människan åter till sin himmelske fader.

Nå väl, böra vi då icke, så långt vi förmå, likna honom; men om vi det vilja, måste vi låta hämnnden fara och låta inrätta våra institutioner och lagar, så att de medverka till uppnäendet af det mål, för hvilket Gud satt människan på jorden — hennes förädling och förbättring.

Straffen böra fördenskull vara ordnade så, att de medverka till den straffades förbättring; och jag frågar då om dödsstraffet, som tillintetgör människans tillvaro på jorden och beröfvar henne möjligheten, att under, för att icke säga, genom en förbättrad lefnad söka utplåna syndabegäret ur sitt hjerta, om, säger jag, dödsstraffet uppfyller denna fordran: och jag svarar derpå ett obetingadt nej, och tror mig sålunda hafva visat, att dödsstraffet icke är rättmätigt, emedan det står i strid med Guds högsta lag, som är kärleken.

De rättslärde hafva slutat striden med att erkänna, att dödsstraffet är rättmätigt endast så till vida, som det är nödvändigt för rättsordningens upprätthållande: men äfven ur denna synpunkt vågar jag bestrida dess rättmätighet, enär det, efter min uppfattning, icke är nödvändigt.

Man säger att det är nödvändigt, och följaktligen rättmätigt, såsom nödvärn. Om den enskilde har rätt till nödvärn, om han eger rätt att

till sitt försvar taga sin angripares lif, så måste väl Staten ega samma rätt mot dem, som fiendtligt uppträda mot dess lagar. Ja väl, om Staten det behöfver: men nödvärnsrätten upphör med faran; och icke lär man kunna kalla det nödvärn, att Staten låter utleda och afdagataga en eller annan usling, som afväpnad och fångslad och tiggande om nåd, icke vidare är för samhället vädlig, åtminstone icke mera än de, som man benädar och låter lefva.

I fråga om nödvärnsrättens tillämpning på Staten och dess straffrätt måste således gälla, att Staten till samhällsordningens upprätthållande eger rätt att gå så långt, som därför erfordras, men ej längre. Staten eger således rätt och pligt, att göra oskadlig en samhällsmedlem, som missbrukat sin frihet och visat sig vädlig för samhället: men härtill behöfs hvarken bila eller stupstock, utan endast säkra fängelser.

Men, säger man, så länge man eger rätt att i krig döda en fiende, måste väl samhället ega samma rätt mot fienderna till samhällsordningen. Men jag ber att få anmärka, att i förra fallet, i kriget, gäller nödvärnsrätten, men ej i det sednare. Da fäderneslandet är i fara, då lif och frihet och allt hvad menniskan eger dyrbarast på jorden sättas på spel, gäller lifvet mindre än intet, och man offerar under sådana förhållanden utan all betänklighet sitt lif för fäderneslandet.

Man bör således ej sammanblanda kriget och krigstillståndet, som är ett undantagsförhållande, samt krigslagarne, hvilka äro skrifna för detta undantagsförhållande, med det lugna samfundslifvet och den allmänna strafflagen. I det förra gäller nödvärnsrätten, men ej i det sednare.

Man har upplyst oss derom, att under de tre sista åren endast två personer blifvit afrättade: men jag kan icke finna, att dessas afdagatagande varit för samhället nödvändigt, ty jag kan ej inse, att dessa tvänne, om man låtit dem lefva, varit mera vädlige eller svårare att förvara än alla de öfrige, som man håller inom lås och bom.

Det har väl således varit för att sätta skräck i andra, som deras blod måste flyta, eller med andra ord: man har ansett dödsstraffet på dem nödvändigt såsom afskräckningsmedel. Men har då all världens erfarenhet intet att betyda. Har det någonsin eller någonstädes sig visat, att grymma, blodiga straff förekommit brott, och är icke tvärtom motsatzen ådagalagd? Är det icke, för att ej tala om andra exempel, ett i hela världen erkänt faktum, att stölderna i England aldrig varit talrikare, än då man hängde tjuften då han stulit repets värde. Man har under de sista tiotalen af år ur alla civiliserade folks lagböcker utplånat dödsstraffet för en mängd grofva brott, utan att dessa sedan tilltagit. Vår egen erfarenhet är densamma. Dödsstraffen äro under en längre tids följd, tid efter annan, borttagna för en mängd grofva brott — hafva dessa sedan dess tilltagit? Vi kunna ju besvara denna fråga med nej. Om nu dödsstraffet vore afskräckande, eller med andra ord, om det varit dödsstraffet, som afhällit från begående af dessa brott, skulle ju inträffat, att dessa brott, efter dödsstraffets afskaffande tilltagit. Motsatsen, som inträffat, vederlägger på ett slående sätt det obevisade talet derom, att man ej vet huru många som blifvit af dödsstraffet afskräckt från brott; och detta i folkens lif konstaterade faktum, att dödsstraffens förminskande ej ökat de brott, för hvilka det varit stadgadt, bevisar mer

än allt annat afskräckningsteoriens ohållbarhet. Under dessa sista dagar hafva bland oss blifvit utdelade en mängd brochyren och afhandlingar i föreliggande frågor, och i en af dem äberopas till stöd för afskräckningsteorien en period under Konung Oscar den förstes regeringstid. Man visste, säger man, att denne milde Konung ej ämnade tillämpa dödsstraffet, och detta hade till följd, att de grofva brotten under denna tid så tilltogo, att, då han slutligen beslutade sig för dödsstraffets bibehållande, icke mindre än 19 dödsdomar måste utfärdas. Jag beder att något få justera dessa uppgifter. Det är väl bekant, att en lång tid förflyter från det ögonblick ett brott begås till dess målet, efter ransakning och dom vid underrätt och Hofrätt, hinnes till Konungens pröfning. Nu veta vi ock, att Konung Carl Johan afled i Mars månad 1844 och att, sedan Konung Oscar ändtligen beslutat sig för dödsstraffets bibehållande, han först i Januari 1845 företog till pröfning de mål, som från början af hans regering till nämnda tid inkommit. Här af är klart, att de flesta af de brott, som i berörda mål afsägos, blifvit begångna under Carl Johans tid, då dödsstraffets upphäfvande icke ens var ifrågasatt, och det anförda förhållandet visar således ej hvad man dermed ville ådagalägga.

Mången af eder, mine Herrar, hafva deltagit i striden om spö- och risstraffens afskaffande, och den som det gjort, minnes säkert alla de profetior, som deingo höra derom, att vi skulle blifva förgångne af tjuftar, om man ej vidare finge hudflänga dem och derefter draga dem in i Guds hus för att bespottas; men huru har det gått med dessa profetior? Spö- och risstraffen afskaffades och tjuftarnes antal minskades. Den skräck hudflängningen skulle injaga var således onödig. Den borttogs och stölderna ökades ej. På samma sätt skall det en gång gå med dödsstraffet. Man skall förvåna sig öfver att man kan lefva det förutan.

Att dödsstraffet icke är nödvändigt för samhällsordningens bestånd visar äfven erfarenheten i de länder, der det redan länge varit afskaffadt, och det lär ej kunna nekas, att, der det åter blifvit infördt, sådant skett af politiska skäl och till följd af reaktionens vindkast för dagen; men ej derföre att de grofva brotten tilltagit. Detta erkändes uttryckligen vid lagens promulgerande i Österrike, och att det år 1848 varit händelsen i Tyskland veta vi alla.

Det är ock ett psykologiskt faktum att de, som rufva på begående af brott, icke reflektera på strafflagen. Antingen trygga de sig i hoppet att kunna dölja sin gerning, och detta är det vanligaste fallet, eller ock äro de så förvillade och förvildade af sina passioner att de ej tänka på straffet. Om de detta gjorde, skulle ett långt mindre straff än frihetens förlust för lifstiden afhålla dem från brottet.

Emot afskräckningsteorien talar äfven det förhållande, att en prestman i England, som beredt fångar till döden, intygar att af 167 personer, som gått till döden, 161 förut öfvervarit afrättningar. Och då för ett par tiotal af år sedan en misslådare vid namn Breitfelt här utleddes och afrättades, stod vid hans schavott en person, som samma dag på aftonen begick mord.

Dessutom är den skräck, hotet af dödsstraffet skulle medföra, till stor del bortfallen genom införandet af den alternativa straffrätten och den oftast mellankommende nåden; och om någon före brottets begå-

ende reflekterar på straffet, så tager han nog äfven i öfvervägande alla möjligheter för benådning; ty ingen anser sin gerning så grym att den utesluter denna möjlighet, och dessutom blir ofta en gerning vid dess utförande, till följd af motstånd, grymmare än brottslingen beräknat.

Jag tror mig således hafva visat, att dödsstraffet såsom afskräckningsmedel icke är verksamt, och att det följaktligen såsom sådant icke är nödvändigt. Man har äfven velat grunda dess rättmätighet på Bibels läror. »Den som utgjuter människoblod, hans blod skall af människor utgjutet varda», heter det. Men om dessa ord skulle tagas i den mening att de äro bjudande och befallande, skulle ju dödsstraff följa på hvarje blodsutgjutelse, ehvad den skedde genom dråp eller mord, och sjelfva benådningsrätten skulle vara stridande mot Guds bud. Man finner häraf att dessa ord icke kunna så förstås. Dessutom motsägas de mer än väl af andra ställen i Skriften, der det heter: »Gud vill ingen syndares död, utan att han omvänder sig och lefver», — »varen barmhertige såsom eder himmelske Fader barmhertig är», — och framför allt det femte budet: »Du skall icke dräpa», hvilket gäller såväl samhället som den enskilde.

Man säger vidare att, då dödsstraffet är alternativt och sällan tillämpas, är det oskadligt. Jag kan icke dela denna mening; ty antingen är en lag rättvis och då bör den tillämpas, eller ock är den orättvis, och då bör den afskaffas, och en lag, som är så sträng, att den ej tillämpas, förlorar sin styrka och dess myndighet undergräfvades; och lika mycket som jag gillar och älskar latitudsystemet, som tillåter domaren att lämna straffet efter brottet, lika mycket ogillar jag dess utsträckning ända derhän, att det gör dödsstraffets tillämpning till en smakfråga hos domaren, såsom nu är händelsen. Den själavända, hvaröfver den milde Konung Oscar klagar i sin afhandling om straff och straffanstalter, och hvaruti Regenten och hans rådgifvare försättas vid valet emellan en medmänniskas lif eller död, har nu till största delen blifvit öfverflyttad på domaren. Då man nu hör röster höja sig för den mening att det icke är brottets beskaffenhet, dess större eller mindre grymhet, som bör bestämma domaren vid valet mellan lif och död, utan den omständighet, om samhällets väl för tillfället kan kräfvat ett sådant offer, så inser man mer än väl att det viktigaste af allt — en människas lif — i månget fall är beroende på godtycke, och jag hemställer om detta kan vara rätt.

För dödsstraffets bibehållande återoppar man äfven den omständighet att, om det afskaffades, en listidsfånge, som beginge mord, skulle bli strafflös, och jag medger att detta är det tyngsta skälet; men fängelset har många grader, och man kan göra det så tungt och svårt att det kan försona äfven det svåraste brott. Dessutom bör ej lemnas utan uppmärksamhet, att inom fångarnes klass mördaren och dråparen ej räknas till de mest demoraliserade, utan att desse tvärtom ofta tillsätts till förmän för de öfrige.

För dess bibehållande återoppar man äfven de grofva brott, som under sednaste tiden blifvit begångna och det allmänna rättsmedvetandet, som skulle kräfvat blodsdomarne.

Det skulle för mig emellertid vara ganska kärt att få veta, hvar detta så mycket omtalade rättsmedvetande skall blifva uttrönt. Jag är uppfödd

på landet och står folket nära, och om jag får döma af egen erfarenhet, så ser folket detta straff med fasa och afsky. Det är visserligen sannt att, då ett groft brott begås, rättskänslan flammnar upp, och om folket i sådana ögonblick finge döma, skulle stegel och hjul icke vara tillräckliga att stilla dess hämnd, ty så heter denna känsla; men då besinningen tagit ut sin rätt, då brottslingen ångerfullt bekänner sitt brott och tigger om förskoning, intages folket af en annan känsla, och den heter medlidande och barmhertighet, och när ändtligen en sådan usling utledes för att afrättas, så läser man i hvarje blick — jag talar ej om stora städers pöbel, som finner sin glädje i dylika hemska skådespel — det djupaste medlidande, och en hvar skulle säkert vilja gifva ganska mycket för den olyckliges räddning.

Skall jag åter bedöma detta rättsmedvetande efter hvad som sistlidne Lördag tilldrog sig i Andra Kammaren, så stadnar jag i för-lägenhet.

Sedan det gamla Bonde-Ståndet vid förnyade tillfällen uttalat sig för dödsstraffets afskaffande, och Medkammaren vid sista riksdag med ganska stor majoritet uttalat samma åsigt, så finna vi samma Kammare, med samma ledamöter, om samma sak, under samma förhållande, med en lika stor majoritet uttala en alldeles motsatt åsigt. Om man skulle få döma efter detta förhållande, skulle den så kallade allmänna opinionen vara en flagga, som blåser hit och dit efter dagens vindkast.

Om man vid spö- och risstraffens afskaffande skulle vädjat till detta så kallade rättsmedvetande och derom anställt en allmän folkomröstning, skulle säkert de flesta hafva ropat: korsfäst, korsfäst, hudfläng, hudfläng; men om man nu vill utleda och spöslita en tjuf, skulle detta samma rättsmedvetande förbyta sig i afsky och fasa för ett sådant straff.

Detta visar, att lagstiftaren icke skall låta släpa sig framåt efter sedlighetens utveckling. Det är lagstiftaren, som skall skapa sådan och gå före i humanitetens arbete. Det är icke heller af några enstaka brott, man kan sluta till att folket är rätt och obildadt i allmänhet; och om man skulle uppskjuta dödsstraffets afskaffande tilldess alla brott upphöra, så blifver säkert människoslagtandet lika gammalt som menskligheten.

Det är på folkets sedliga tillstånd i utlandet lagstiftaren skall fästa blicken, och om han detta gör, utan att vara intagen af fördom och förutfattade meningar, skall han erkänna att Svenska folket, som i sedlig kultur står lika högt som något annat folk, är moget för mottagande af denna mildring i strafflagen, som Lag-Utskottet förordar.

Jag slutar med några ord af den store man, som mer än andra genomfrängt denna fråga.

Richert yttrar derom:

»Ju mera man i verdensordningen betraktar fortgången af människoslägtets utveckling och ju mera man deri skönjer en högre ledning från mörker till ljus, från våld till rätt, från blodshämnd till förbättringsstraff, ju mera klarna de moln, som skymma framtiden, och ju mera bortfaller all misströstan derom, att äfven dödsstraffet en dag — och denna icke alltför långt aflägsen — skall ur lagarne utplånas. Jag bekän-

ner

ner att jag, ifrån den första stund jag börjat något tänka i denna sak, aldrig kunnat förmå mig att tro på dödsstraffens nödvändighet. — — — Min innerliga öfvertygelse är att, i samma mån som staterna, under medvetande af sitt rätta mål, fortgå på humanitetens bana, d. v. s. i samma mån som de *kristnas* i detta ords stora och sanna betydelse, i samma mån skola alla straff, som kräfva *icke människors förbättring, utan människors blod, blifva en styggelse i himmelen och på jorden*».

Jag anhåller om bifall till Lag-Utskottets Betänkande.

Hans Excellens Friherre De Geer: Jag har redan vid remissen af den motion, hvarå Lag-Utskottet i sitt förevarande Utlåtande tillstyrkt bifall, haft tillfälle uttala mina skäl emot bifall till nämnda motion. Jag har sedermera i samma ämne yttrat mig i Andra Kammaren; och jag anser det ej lämpligt att här upprepa den längre utveckling, jag der framställt af mina åsikter, helst frågan i sjelfva verket redan är för denna riksdag afgjord, och mitt anförande dessutom innehöll icke något nytt och föga, som var mitt eget. Jag ber derföre endast att här i aldra största korthet få sammanfatta den synpunkt, från hvilken jag fortfarande önskar afslag å Betänkandet. Jag tror för min del ej på det menliga lifvets okränkbarhet, då offret deraf bjudes af nödvändigheten att skydda samhällskroppens existens. Samhället kan för sina högre ändamål kräfva sina äldste söners lif och måste således hafva än mera rätt att gjuta missdådarens, om sådant behöfves för den allmänna och enskilda säkerheten. Jag kan vidare icke finna annat, än att dödsstraffet icke öfverskrider den absoluta rättvisans gränser, då det tillämpas på mördaren, som med kall beräkning verkställer sitt brott; och vid sådant förhållande anser jag, att lagstiftaren icke bör utstryka denna straffart, förr än det inre, djupa rättsmedvetandet hos folket allmänt erkänner detsamma såsom för strängt och obehöfligt. Jag tror, att rättsmedvetandet hos folket i Sverige skall komma att göra detta erkännande, men jag kan ej beräkna tiden derför. Så mycket anser jag mig dock kunna antaga, att detta ögonblick ännu ej är kommet; och jag tror, att vi säkrare skola nalkas detta mål, om vi, i stället för att genast borttaga detta straff ur lagen, förfara på samma sätt, som jemväl nu iakttages i de flesta andra länder, och börja med inskränkning af dödsstraffets tillämpning så mycket som möjligt. Det är nemligen ett annat förhållande med dödsstraffet än med kroppsstrafen, med hvilka det af en föregående talare jämfördes; ty der dessa en gång blifvit afskaffade, har ingenstädes deras återinförande blifvit ifrågasatt; men om dödsstraffet hafva vi en annan erfarenhet från flera länder. Det har visat sig, att steget kunnat tagas förhastadt och måst återtagas; och detta förfarande förefaller mig vida menligare, än om reformen fortskrider med något långsamma, men jemna, oafbrutna steg. Jag anser äfven betänkligheten mindre att något dröja med vidtagande af detta steg, genom den erfarenhet, nya strafflagens tillämpning hittills lemnat, och den visshet, som dessa resultat gifva, att vi äfven för framtiden kunna antaga, att dödsstraffets tillämpning skall blifva ytterst inskränkt. Man kan ej fästa nog vikt dervid, att under de tre år lagen gällt dödsdomar blifvit slutligen afsagda endast för tre brott; och

att den sista afsades för mera än ett år sedan. Om brottsligheten icke tilltager i någon oroande grad och föranleder en omkastning i domstolarnes sätt att tillämpa lagen, så synes det mig sannolikt, att dödsstraffet skall komma att så småningom upphöra, ej på nådeväg, utan genom det sätt, hvarpå lagen af domstolarne tillämpas. Att det lefvande lagbudet står kvar skall dock lugna sinnena, för den händelse att behovet deraf skulle åter uppstå. På detta sätt kan reformen gå af sig sjelf och som jag tror till allas belåtenhet; ty af den stora mängd talare, som yttrade sig i Andra Kammaren, hörde jag ingen, som ej lifligt önskade, att dödsstraffet skulle kunna försvinna, och jag är förvissad, att, äfven inom denna Kammar, ingen finnes, som icke med glädje skulle emotse den dag, då stupstocken får sin plats endast i historien.

Herr Sæve: *Ecclesia non sinit sanguinem*, d. ä. kyrkan vill ej blodutgjutelse, uttalades såsom en allmän grundsats af den katholska kyrkan, under det den likväl sjelf mot sina affällige medlemmar genom inquisitionen utförde många hemska blodsdömmar. För en sådan förföljelseanda och blodtörst kan väl den evangeliska kyrkan icke beskyltas alltsedan religionsfreden 1555. Om likväl intill närvarande tid flertalet af kristlige moralister förklarar sig för dödsstraffets bibehållande, så måste väl därför finnas verkliga grunder i samhällets närvarande behof och rättens fordringar, och icke theologerne eller de kristlige moralfilosoferne allena hafva gjort sig skyldige till falskt bedömande af frågan eller till en onödig grymhet. Jag har allvarligen sökt att förvärfva en öfvertygelse i ämnet genom att äfven taga kännedom af de Statens straffanstalter, som man eger att bjuda på i stället för dödsstraffet. Den öfvertygelse jag sålunda fattat vill jag uttala gent emot andras olika mening, som jag är skyldig all aktning, och gent emot det missnöje, som från vissa håll ej lärer utblifva icke blott mot mina åsikter, utan äfven mot den kyrka och det lärostånd jag tillhör, hvilket man så gerna vill anse representeradt genom de få prester, som fått rum i den ena eller andra Kammaren. Jag skall likväl nu ej ingå i en vidlyftigare undersökning af skälen för och emot än för tillfället är erforderligt. Med Utskottets majoritet är jag fullkomligt ense deruti, att det vore önskligt, om vi ur vår strafflag kunde helt och hållet borttaga ett straff, som är det aldramest hemska och som ej kan annat än göra vår medkänsla ondt. Men är i vårt land tiden därför verkligen inne? Det synes mig ej så, hvarken i afseende på den sedliga bildningsgrad, som Svenska folket i allmänhet uppnått, ej heller i afseende på upphörandet af de brott, för hvilka lagen stadgat ett så strängt straff. Att folkets seder under sednaste århundradet betydligt förmildrats är otvifvelaktigt; och strafflagens förmildring har gått hand i hand med sederna. Detta är hvad som både skett och bör ske. Men vill man gå en motsatt väg, nemligen att först binda rättvisans arm, för att se om icke icke rättskränkningarne äfven skola upphöra, så fruktar jag, att man begår ett svårt misstag. Vissa grofva förbrytelser, som ännu upprepas, bevisa, att i samhällets djup finnes ännu mycken rahet förenad med ondska. Jag fäst mig särskildt vid de i vårt land icke sällsynta företeelserna af mordbrand, rån och mord, begång-

na icke i förbittrad strid och af uppbrusande häftighet, utan med kall öfverläggning, af egennytta eller af hämndbegär och ofta med exempellös grymhet. Jag behöfver blott påminna om de hjertskakande händelser, som ännu under dessa sista år inträffat, att här en fader eller moder, som ej hade annat fel än att lefva för länge, der en trolofvad eller maka, som stod i vägen för ingående af ett nytt äktenskap, der åter en följeslagare, en vän, hvars ringa respension behöfdes för att fylla medvandrarrens kassa, blifvit på det omenskligaste sätt undanröjde. Intet tidigare vänskapsförhållande eller ömhet, inga böner, inga tårar, inga smärtans skrik hafva förmått att hejda mördarens eller hans legda medbrottlings arm. Dessa mord hafva skett, icke af nöd eller af politisk förblindelse, ej heller öppet såsom Cæsars, såsom Lincolns, utan förstulet, lömskt, såsom vargen smyger på sitt rof och söndersliter det. Det är en ohygglig tafla af girig eftertraktan. öfvervåld, förräderi och grymhet, som här uppdukas för brottmålsransakaren och domaren. Han är lagens väktare, han är rättvisans och Guds tjenare, »en hämnare, honom till straff, som illa gör». Huru skulle han undgå att efter lagens föreskrift bestraffa ett brott af så raffinerad art. Men hvad straff skall han tillämpa? Man vet, att nu gällande strafflag dömer uppsåtligt mord alternativt med lifsstraff. Är detta straff, för det svaraste slaget af dessa nidingsdåd, för strängt? Det står i full paritet med brottet; ty den som är hjertlös nog att af sniken åträ eller af andra lika usla motiver med full öfverläggning beröfva en annan menniska lifvet och skicka honom oberedd in i evigheten, han har sjelf förverkat sitt lif enligt den rättfärdighetens lag, som säger: »Hvad människan sår det skall hon uppskära. Gör ej åt andra hvad du ej vill att andra skola göra dig»; och det märkliga stället i 1 Mos. 9: 6: »Den, som utgjuter människoblöd etc», bevisar åtminstone så mycket, att den uppenbarade religionen erkänner i mördarens dödande af människohand eller af den offentliga Statsmagten icke ett nytt mord, utan en nemesis och ett rättvist straff. Man säger rättigheten till lifvet är oantastelig, och derföre bör ej heller Staten antasta denna rätt. Men den rätt, som offret hade till lifvet, var också oantastelig. Den har mördaren icke aktat och sålunda sjelf förverkat denna rätt. Denna sats, som motsvaras af hvars och ens innersta rättsmedvetande, innehåller tillika den allra enklaste och klaraste logik; och den som likväl vill bestrida den, han har onekligen skyldigheten att för detta sitt bestridande anföra andra och bättre bevisningsgrunder än dem, som vanligen här användas.

Man säger, att vedergällningstheorien (*jus talionis*), den grundsats efter hvilken man straffar lika med lika, öga för öga och tand för tand, är numera en föråldrad teori och af kriminallagstiftningen förkastad. Det må vara att tillämpningen deraf nu ej mera sker efter forntidens råa former. Grundsatsen är likväl icke helt förkastlig. Straffen böra ju stå i visst förhållande till brotten. Det är en vågad sats, som yttrades just i denna fråga af en talare vid sistlidne riksdag, att brott och straff äro inkommensurabla. Man upphäfver då hvad som stadgas i 5 kap. af gällande strafflag om olika utmätning af straff och om brottens olika straffbarhet. Förbrytelser, i hvilka hvarken ligger så stor fara eller så stor brottslighet, må försonas med mildare straff. Men den, som sjelf och afsigtligt för sig tillintetgör vilkoret för all vidare öfver-

enskommelse, försoning eller eftergift vid straffets utmätning i anseende till en like, i det han angriper och förstör sjelfva hans jordiska tillvaro, han har i rättsväg intet anspråk, att hans egen person skonas. Han har ådagalagt en så förderfvad vilja, att den svärligen annorlunda kan böjas än genom den öfverhängande faran att få lida just det onda, som han hos andra åstadkommit. Den moderna strafftheorien synes vilja göra brottslingens förbättring till det första och egentliga straffets ändamål. Men så kan det omöjliga vara i en rättvis lagstiftning. Det första ändamålet måste vara återställandet af den kränkta rätten i moraliskt såsom i juridiskt afseende. Ingen skall neka, att Guds helighet och rättvisa är förnärad, och att den sedliga verldsordningen är kränkt genom det grofva brott som blifvit föröfvadt. Någon annan upprätelse kan brottslingen ej gifva, än att sjelf underkasta sig det onda och i dess fulla mått, som han sjelf tillfogat samhället eller någon dess del; hvarigenom först han kommer till riktig känsla af sitt förderf, till ånger öfver det onda han begått, till innerlig åtrå efter, icke människors, utan Guds hjälp och så medelst till bättring. Vore bättringen straffets förnämsta ändamål, så borde man släppa mördaren lös, åtminstone på försök, efter första tecken till ånger, hvilken ofta följer omedelbart efter brottet, men nu anser man sig äfven böra straffa och insätter brottslingen derföre i långvarigt fängelse. Men detta sker, säger man, dels för att säkrare förvissa sig om brottslingens bättring, dels för Statens säkerhet och för att afskräcka andra från samma brott. Således den afskräckelse-theori, som man från början förkastat, den använder man på ett, såsom man tror, mildare, men derföre äfven mindre verksamt sätt. Ja, det är utan tvifvel riktigt, att, då Staten icke förmår att absolut skydda hvarje medborgare från att mördas af någon sin like, så vill den likväl, så mycket möjligt är, förekomma sådana brott genom det att den hotar mördaren med lifsstraff. Att detta allvarliga straffhot verkar mera än den blotta fruktan för ett långvarigt fängelse, det man på flera sätt kan förkorta, läser ej kunna jäfvas. Det är beklagligtvis en sanning, att afrättningarnes blodiga skådespel, sådana de ännu då och då framhållas för allmänhetens ögon, icke utgöra ett tillräckligt varningsmedel mot sådana brott, utan väcka ofta medlidande med brottslingen, och jag instämmer derföre fullkomligt i Herr *Adlersparres* motion, att så ohyggliga uppträden böra ske, icke offentligen, utan enskildt och under kontroll. Men deraf får man ej sluta, att dödsdomen i sig sjelf ej har något afskräckande; ty brottslingen, om han tänker på sitt straff, hvilket han väl ändå gör, ehuru han hoppas kunna undgå det, är ej så enfaldig, att han ej vet göra skillnad mellan en gerning, som, om den blir upptäckt, har till följd ett långvarigare frihetsstraff, och en sådan som kostar hans hufvud.

Men samhället, säger man, om det är kristligt, bör visa barmhertighet. Ja, så långt det är förenligt med allmän säkerhet, med hela samhällets välfärd och trygghet. Den enskilde både kan och bör öfverse äfven med rätt svära filltag af en broder, en like, enligt kristendomens lag, som bjuder att icke hämnas oförrätter, icke vedergälla ondt med ondt. Men om lagen, domaren, staten, som har att skydda det hela och som visserligen ej bär svärdet förgäfves, bör utgå från medlidandets och

icke fastmer från skuldens synpunkt, det är en annan fråga. I vårt land synes mig lagstiftningen hafva gått så långt i humanitet mot brottslingen, som den för det närvarande kan göra, då den låter de flesta brott ungäillas med frihetsstraff. Ty endast vid de mest samhällsfarliga, de allrasvaraste brotten dömes alternativt till döden; och äfven här mellankommer ofta Konungens nåd, som förmildrar domen. Jag tror ej heller, att någon på allvar vill borttaga dödsstraffet ur krigslagarne eller vid sådana brott, som högförräderi, uppåtligt dråp begånget af lifstidsfånge o. s. v.; och hvartill tjenar då det ofta upprepade talet om dödsstraffets absoluta förkastlighet, då i många fall man sjelf inser och nödgas erkänna dess tillsvidare ombärlighet, och då man icke kan säga, att i sednare tider det hos oss blifvit missbrukadt. Men då man har så mycket medlidande med mördaren att man önskar honom långt lif och helse, i stället för att han så ofta sjelf önskar sitt lufs slut; tror man då ej att samhället är skyldigt något medlidande och någon skyddande omvårdnad om de tusendetal af oskyldige medborgare, hvilkas lif dagligen är utsatt för de förhårdade hofvornes anfall. Hafva vi icke exempel nog, och detta just från det sista året, af de ohyggeligaste mordgerningar mot värnlöse medborgare, huru den ene blifvit skjuten genom ett fönster, den andre strypt i sin säng, den tredje sargad till döds genom en onaturlig qvinna, den fjerde mördad med en yxa och liket styckadt för att bättre undangömmas. Skulle ej domaren här hafva rätt att tillämpa det svåraste straff, som lagen stadgar och det som säkrast förhindrar återkommandet af så förfärliga dåd? Men, svarar man, samhället har andra straffmedel att både skydda sina medborgare och att förbättra brottslingarne, och man hänvisar på dessa fasta murar, inom hvilka en del af dessa samhällets olycksbarn i ensamhet och under penitentiär behandling förvaras, för att utgå icke så sällan förbättrade; men en annan del, dömd till straffarbete, tillbringa sin tid i gemensamhetsfångelser och dagligt umgänge med andra brottslingar, lika eller mer förderfvade än de sjelfve. Är det ej ett svårt misstag och en verklig förblindelse, att skicka sådana, till längre eller kortare straffarbete dömd, personer till dagligt samlif med stortjufvar, rånare och mordbrännare och tro på deras sedliga omvändelse? Det må vara, att de hållas till dagligt arbete, men om äfven själavården vore tillräcklig, det den i våra större fångelser med en ensam prest för 8 å 900 fångar svårligen kan vara, huru är det möjligt att i denna förpestade omgifning tänka på en allvarlig hjertats förbättring! För min del måste jag derföre anse den grofva förbrytare, som enligt lagens dom efter sann ånger och ordentlig dödsberedelse får lägga sitt hufvud under bilen, vida lyckligare än den som, förskonad till lifvet, får tillfälle att så *ad græcas calendas*, d. ä. till en obestämd framtid, uppskjuta sin bättring och, om han ändtligen lös-gifves, beklagligtvis återfalla i samma brott. Ty det må vi besinna, att med en längre nådatid, om den försummas, följer ock ett förökadt ansvar. Gud är visserligen nådig mot hvarje syndare, som sig bättrar, men hans rättvisa eftergifver derföre icke de naturliga eller borgerliga straffen, såsom vi sett, att den hotfärdige röfvaren på korset, oakadt sin ånger och löftet om paradiset, ändock fick med döden försona sitt brott mot det borgerliga samhället, såväl som hans oförbättrade och hädande kamrat. Hvad som här uppfyller klyftan mellan rättens stränga

fordran och den förbarmade kärleken, det är kristendomens lära om ett tillkommande och evigt lif, der alla här förekommande dunkelheter och motsägelser lösas. Här är visserligen ingen, som ej tror på odödligt lif, men det är klart, att den som icke har denna tro, utan anser öfvertygelsen derom tillhöra en öfvervunnen ståndpunkt. han måste af ren mensklighetskänsla vara emot dödsstraffet, emedan det upprycker trädet med roten och tillintetgör för den lifdömde icke blott det närvarande, utan ock det tillkommande och allt. En kristen deremot, som tror på återlösningen genom Kristus, han finner deruti både ett rättfärdigande af dödsstraffet och ett humanitetsbevis af den förbarmade kärleken, som går himmelsvidt utöfver allt hvad vi med vår stortaliga, missförstädda filantropi kunna åstadkomma.

Hvad slutligen Lag-Utskottets här afgifna Betänkande angår, så hvilat det efter mitt förmenande på ett så fullkomligt misskännande af hvad samhällets rätt och pligt är i anseende till sina egna oskyldiga medborgare, och hurudant sedetillståndet och allmänna rättsmedvetandet är i landet, samt huru ofullkomligt våra gemensambetsfängelser uppfylla sitt ändamål att åstadkomma en sann och varaktig bättring, att jag för min del omöjligen kan gifva detta Betänkande mitt bifall. Deremot och då jag måste göra afseende på hvad dels ledamöter af Konungens Högsta Domstol, dels andra utmärkte jurister och rättslärde inom vårt fädernesland i detta grannliga ämne erfarit, tänkt och yttrat. så afslår jag Betänkandet och gifver företräde åt deras mening, som anse att dödsstraffet tillsvidare bör bibehållas. och instämmer således hufvudsakligen i Grefve Sparres ganska upplysande reservation.

Grefve Sparre, Eric: Jag skulle icke vågat besvära Kammaren med ett yttrande i denna fråga, då den reservation jag afgifvit mot Utskottets Betänkande mer än tillräckligt ger tillkänna den åsigt jag i frågan hyser. Men då dels Herr Justitie-statsministern, under återopande af det yttrande han afgifvit i Andra Kammaren, endast i korthet antydt de skäl, som föranleda honom att motsätta sig dödsstraffets upphäfvande, samt dels en jurist inom denna Kammare förordat afskaffandet af detta straff, anser jag det vara min pligt, såsom ordförande i det Utskott, hvilket behandlat frågan, att yttra några ord till försvar för de åsikter jag uttalat.

Strafflagens mildrande i allmänhet och särskildt dödsstraffets borttagande är en af dessa periodiskt återkommande frågor, som till heder för vår tid, dess mildare anda, dess af humanitetens och civilisationens klarare uppfattade anspråk angifna syftning framkallar, och som jag således med glädje ser framställas på dagordningen. Nästan hvarje gång, som civilisationen tar ett af dessa stora steg framåt, som den efter någon tids hvila då och då gör, se vi denna fråga åter framstå. Vi äro således berättigade att anse den såsom en civilisationsfråga. I detta afseende är jag obetingadt ense med mina ärade motståndare. Strafflagarnes successiva mildring från den grymhet, som i forna tider utmärkte dem, i en mera sannt mensklig syftning till det mål, der man, äfven hos förbrytaren, respekterar en olycklig, en fallen, men likväl alltid en medmänniska, genomgår ovedersägligen historien. Men denna omständighet, tendensen till mildhet i lagstiftningen, långt ifrån att afgöra frågan om

dödsstraffets afskaffande, bör tvärtom göra oss mera varsamme vid denna frågas behandling. Man förledes nemligen af nyssanfödda omständighet alltför lätt till den slutsats, som jag också under diskussionen i Andra Kammaren hörde uttalad, att frågan i sjelfva verket redan *är* afgjord, och att tiden för dess realiserande således är det enda, som återstår att bestämman. Det är icke första och blir visserligen icke sista gången säger man, som en reform möter motstånd, men den framgår förr eller senare, och det kan således vara likgiltigt för straffets försvarare, som likväl måste inse, att reformen förestår, om det sker i dag eller i morgon. Vaktom oss för denna förvillelse! Strafflagarnes mildring, utrensningen från dem af fordua tiders barbari, af allt som antyder på grymhet, är hvad vi alla medgifva. Men frågan om dödsstraffets rättmätighet är icke dermed afgjord. Mildhet, mensklighet är en sak; rättvisa en annan; och ve det samhälle, som, af hvilka bevekelsegrunder det än må vara, glömmet att rättvisan är den grundval, hvarpå dess bestånd hvilat!

Den grymhet, förflutna tiders strafflagar visade emot förbrytare, i hvilka de endast sågo fiender, dem man, efter den tidens folkrättsliga åsichter, ansåg sig berättigad att undanrödja, och därför stadgade dödsstraff för de slag af brott, som ofta återkomma, utan vidare afseende på deras beskaffenhet, måste naturligtvis förr eller sednare framkalla en reaktion. Den uteblef icke heller, och Beccaria är den, som hedern tillkommer att först hafva väckt uppmärksamheten på missbruket af Statens straffmagt. Hvem kan undra på, om han, vid förfäktandet af de fullt rigtiga åsichter han framställde, i sin ifver att bekämpa missbruket sköt öfver målet? Det är ju det vanliga förhållandet vid all strid; det är ur striden med dess ytterligheter å begge sidor som sanningen framgår. Om Beccaria, hänförd under striden emot missbruket, ifrågasatte sjelfva det rättmätiga bruket af det vapen, som samhällets väl och rättvisans kräfver, höra väl vi, som snart haft ett århundrade att begrunda hans sats, afstå från att skilja det fullt rigtiga från det origtiga i dem. »Då», säger han, »samhällets lagar icke äro något annat än summan af »det mått af frihet, som hvarje individ förbehåller sig, så och då en »hvar af dessa individer naturligtvis gör den minsta möjliga uppoffring, »så kan ingen hafva medgifvit samhället rättigheten döda sig, helst han icke »ens har rätt att beröfva sig sjelf lifvet, det högsta goda».

Detta tema är detsamma som alltsedan i oändliga variationer framhållits af dem, som bestridt dödsstraffets rättmätighet. Det hvilat på denna teori om samhällsfördraget, som, sjelf en reaktion emot de läror, hvilka vid konstituerandet af statsrätten helt och hållet förbi-sågo individen, också i sin ordning förenade sig och gjorde Staten endast till ett aggregat af individer. Och likväl försvarade den man, som egentligen formulerade teorien om statsfördraget, J. J. Rousseau, dödsstraffet, dock endast ur synpunkten af dess nödvändighet. Men denna teori har redan spelt ut sin role. Den har lemnat rum för en annan, som i samhället ser realisationen af Försynens vilja, af sedlighetens idé, och i människan en med frihet, men därför också med samvete, verkande lem i denna organism. Från denna synpunkt, som är vår tids, ges det verkliga för människan någonting ännu högre än lifvet, ett högre mål än lifvets bevarande. Eller skulle väl Leonidas med sina tappre vid Thermopyle, Schweitzaren, som vid Sempach dref Österrikarnes lansar i

sitt bröst. eller vår Wrede, som lemnade sin häst åt Konungen och gick emot fienden en oundviklig död till mötes, skola väl desse anses såsom galne svärmare eller brottslige sjelfmördare? Vi äro i våra argumentation öfver de mest svårlösta frågor så svaga, vårt beprisade förnuft är så matt, eller envisheten hos motståndarne att förneka kraften af våra argumenter är så stark, att vi icke så sällan måste taga känslan till hjälp vid vår argumentation. Det är till och med icke alltid så godt att skarpt uppdraga skilnaden emellan förnuftets och känslans ingifvelser; de gripa in i hvarandra. inverka på hvarandra. Nå väl! Om våra hjertan klappa lifligare. om bröstet vidgas af ädel stolthet. om blicken förtröstansfullt spännes utöfver förgänglighetens gräns vid tanken på dessa ädla bragder, bevisar det icke männe att individens lif kan och bör uppoffras för samhällets högre ändamål? Det är en krass, en usel, egoistisk verldsåsig, som förnekar något sådant. Man skall häremot invända, att desse oförgätlige män frivilligt offrat sitt blod; men om denna frivilliga uppoffring är berättigad, om samhällets väl fordrar den, så är samhällets fordran derpå också berättigad, och ännu mera kan den fordran vara berättigad, som ur religiös, moralisk, social och juridisk synpunkt kräfver förbrytarens lif.

Betrakta vi frågan ur *religiös* synpunkt, så säga oss vår läras urkunder icke blott i Mose böcker: »den, som utgjuter människoblod. hans blod skall af menniskor utgjutet vardas». Om den stora massan af nationen ännu åtminstone med en känsla, som rationalisten kallar fördom, men som möjligen kan innefatta mera visdom än hans klokskap, kallar dessa böcker Guds ord, så är deras, så är majoritetens dom öfver dödsstraffets rättmätighet gifven och vi, minoriteten, hafva ingen rätt att sätta oss till doms öfver deras fördomar. Men vi äro berättigade att söka tyda detta »ord», och detta är hvad lagstiftningen gjort. Fordna tiders åsigtter uppfattade detta bud såsom ett ovillkorligt: lif för lif. Vår tids säga: endast mördaren, som med öfverläggning efter förutfattadt uppsåt beröfvar annan lifvet, eller syftar åt samhällets, skall med sitt eget umgälla detta brott.

Ser jag derefter saken ur *moralisk* synpunkt, så framställer sig den fråga, som antagonisterna till dödsstraffet väckt: är detta straff verksamt? Bidrager det till att förbättra eller förderfva sederna? Har samhället intresse i dess bibehållande eller i dess afskaffande? Medgifvom genast att denna fråga är svårlöst. Medgifvom, att, om schavotten i tid och otid reses, om folket vänjes vid att tidt och ofta se blod utgjutet af samhället sjelft, sådant kunde menligt inverka på sederna. kunde ännu mera förvilda råa naturer och bortaga den afsky för blodsutgjutelse, som samhället bör sträfva att upprätthålla. Men kan man med skäl göra vår tid den tillvitelsen? Kan *en* afrättning hvart annat är i ett land med fyra millioner menniskor, tillämpad endast i de fall, der brottslingen ådagalagt den högsta grad af grymhet, eller moraliskt förderf, verka förvildande? Om, vid dessa upprörande uppskakande fall, den allmänna rättskänslan fordrar förbrytarens lif såsom en gärd åt rättvisan, kan och bör samhället beröfva sig möjligheten att tillfredsställa dess anspråk. Man har sagt, att vi, dödsstraffets försvarare, gjort alltför mycken affär af de gräsligheter, hvarpå sednaste tiders brottmålsannaler lemnat exempel. Men kan man väl tillsluta ögonen för dessa exempel?

Om en sonhustru inför ögonen af sin åttioåriga, af ålderdomsskröplighet sängliggande, svärmoder, köper det gift, hvarmed hon ämnar mörda henne, tillreder gifftet i hennes åsyn och med hugg och slag af en eldgaffel tvingar henne att svälja den sålunda tillredda drycken; om en annan kvinna, liknande hyänen, rifver ögonen och sliter tungan ur sin välgörerska, i det hon mördar henne för att plundra; om — men fortsättom icke beskrifningen på dessa fasaväckande illbragder! de äro tillräckligt kända — om en mängd sådana fakta vittna om en råhet, som hotar att blifva hemmastadd, att epidemiskt sprida grymhet i samhällskroppen, har lagstiftaren rätt att just i ett sådant ögonblick afsäga sig ett straff, som ansetts repressilt mot våldet? Snart är ett fjerdedels sekel förflutet, sedan med en mild Konungs tillträde till regeringen man började att endast i högst sällsynta fall tillämpa dödsstraffet. Den nuvarande generationen är således icke uppfostrad vid åsynen af schavotten. Man kan således omöjligen tillskrifva densamma de gräsligheter vi bevitnat. Tvärtom skulle anhängarne af stränga straff just i denna mildhet kunna se en orsak till våldsambeterna. Böra vi afväpna oss just inför dessa våldsverkare? Nej! må rättvisan vara mild, medlidsam, men aldrig förneka sig sjelf. Må den, utan att rubbas från den väg som en mildare tidsanda anvisar, likväl hotande visa svärdet för de vilda naturer, som endast deraf kunna tillbakahållas. Det är samnt, att det är hufvudsakligen genom spridande af upplysning, genom en förädlade bildning, som samhället bör bidraga till moralitetens utveckling, att strafflagarne ensamma ej förnä det; men ehuru jag ännu icke misströstar om att den tid kan komma, då en hos nationen mera allmänt spridd moralitet kan göra användandet af dödsstraffet öfverflödigt, så fruktar jag att den tidpunkt ännu icke är inne, då straffets kvarstående i lagen, såsom ett värn mot den yttersta vildheten, kan undvaras.

Man har emot dödsstraffet anmärkt, att det utesluter det afseende på förbrytarens moraliska förbättring, som bör ingå i straffets ändamål. Detta skäl, lånadt från de författare, som skrifvit emot dödsstraffet i de länder, der straffdomen ögonblickligen verkställles, passar ej på våra förhållanden, der icke allenast under den längre tid, som åtgär för ransakningen, men äfven under den beredsetid, som efter dödsdomens afkunnande lemmas förbrytaren, tid till bättring förunnas honom. Erfarenheten har också visat att först den väckelse, som dödsdomen innebär, framkallat en till utscendet åtminstone verklig ånger. Man skall härvid invända, att denna ånger blott är skenbar; och utslaget deröfver kan endast Den gifva, som ransakar hjertan och pröfvar njurar; men om också, hvad jag icke vågar bestrida, ehuru mången fängpredikant, som följt mördare till stupstocken, varit öfvertygad om mot-atsen, denna ånger vore skenbar, så medgifvome åtminstone, att lifstidsfångens förbättring inom fästningens förpestade atmospher vore ett ännu mera förvånande fenomen! I cellens ensamma dysterhet kan ångern väckas; men, som vi veta, tillämpas cellstraffet ej på lifstidsfångar; och sällskapslifvet bland brottslingarne å fästningen är ej egnadt att åstadkomma moralisk förbättring.

Jag har således aldrig kunnat inse huru den, som tror på ett lif efter detta, som ej tror att med jordlifvet gnistan slocknar, försvinner, kan anse dödsstraffet otillåtligt. Är ett brott begånget, som det allmänna

rättsmedvetandet — man må så mycket man vill häna detta ord, det är likväl och förblir en potens i samhället — som således den allmänna rättskänslan, stödd på Bibelns ord, anser böra umgällas med döden, så kan efter min uppfattning, tillfredsställandet af rättvisans kraf aldrig menligt inverka på moraliteten.

Jag tillåter mig nu att öfvergå till frågans betraktande ur *social* synpunkt. Så sedd sammanfaller den med rättvisans; ty hvad som är rätt, det är också för samhället nyttigt. Men så betraktad har frågan jemväl en annan sida; det är dödsstraffets nödvändighet. Det förhållande att menniskan är en med frihet verkande lem i samhällsorganismen, hvars lagar hon på förhand känner, gör, då vi icke kunna förneka att individer finnas, som, ehuru fullt inseende sina förbindelser, öfverväga fördelarne af att iakttaga dessa med olägenheterna af att öfverträda dem, att dessa olägenheter måste af lagstiftaren bestämmas sådana, att de öfverväga fördelarne. Lag-Utskottet har härpå svarat: »inga fördelar motväga lifstidsfängelset.» Låtom oss analysera denna sats. För oss, som i fullt mätt njuta lifvets goda, synes lifstidsfängelset vara ett ondt, som kan jemföras med döden. Men, mine Herrar, brottslingen är menniskokännare, filosof. Hans slutna lynne, medan han är fri, och fängelse-lifvets enslighet framkallar hos honom reflexion öfver menskliga förhållanden. Han känner tillräckligt menniskonaturen för att veta, att tiden om 6, 8 högst 10 år mildrar den afsky, som brottet, i det ögonblick det begås, framkallar, att medlidandet med en olycklig intar afskyns plats; han beräknar detta och tillika att de personer, som då komma att behandla hans nådeansökan, grundad på bevis om ett noggrannt, regelmesigt uppförande på fästningen, äro helt andra än de, som kände detaljerna af brottet. Han känner att efter högst 10 års förlopp lemnas i de allra flesta fall nåd; och — lifstidsfängelset synes ej så farligt. Dessutom mine Herrar! den, hvilken såsom jag, landshöfding i ett län med nära 300,000 menniskor, handlägger en mängd mål angående frihetens förlust, får en besynnerlig erfarenhet. Jag trodde icke mina öron, då första gången en person sjelfmant infann sig på landskansliet och erbjöd sig att såsom frivillig afgå till Carlsborgs fästning på två år. Tyvärr har under 8 påföljande år min erfarenhet utvidgats. En usling, som föraktad af sina medmenniskor, utstöttes af samhället, som tillbringar den kalla vinterdagen på landsvägen och om natten saknar ett ställe att nedlägga sitt huvud, som dagligen lider hungerns qual och förutser, att han i längden ej kan motstå frestelsen att stjäla samt sämedelst i allt fall kommer att hemfalla till fängelset, han betraktar fängelset med andra ögon än vi. Det är en sorglig tafla af lifvet jag framlägger mine Herrar! Philantropien skall svara, att det är samhällets eget fel. Afven om vi måste medge, att detta till någon del är sannt, så kan man likväl icke neka, att till det huvudsakligaste är nöden sjelf vållad af moraliskt förderf eller lättsinne, som aldrig lär kunna alldeles utrotas. Nå väl! om en af dessa samhällets olycksbarn, som ser millionärens oförtjenta välstånd, inom sig afväger fördelarne af att genom ett lönnmord bemäktiga sig en del af dennes förmögenhet mot äfventyret att, om han upptäckes, umgälla sitt brott med några års fängelse, der han likväl är klädd, född och mildt behandlad, och efter hvilkas undergående han njuter af den undangömda skatten. Medgifv om att fördelarne ställa sig här på mördar-

rens sida. Men huru smärtsamt, huru sorgligt det är att nödgas medgifva, att det menckliga samhället i sin ofullkomlighet lemnar exempel på sådana beräkningar, så ådagalägger deras tillvaro nödvändigheten för samhället att bibehålla ett straff, som obestriddigen dels innefattar ett ondt, hvilket öfverväger alla de möjliga fördelar dem brottet kan lemna, dels utesluter möjligheten af brottets förnyande. Man invänder, att beräkningen af straffet icke ingår i förbrytarens tankegång. Denna anmärkning kan endast gälla öfverlagda brott; men för sådana finnas i vår lag ej dödsstraff. Påståendet deremot att straffet ej skulle ingå i brottslingens öfverläggning, då han bestämmer sig för brottet, innebär ett förnekande af förståndets bruk hos förbrytaren, hvartill vi ej äro berättigade.

Återstår således endast den frågan: är dödsstraffet tillräckligt afskräckande? Att straffhotet i lagen icke är tillfyllestgörande att afhålla från brottet visar tyvärr erfarenheten. Men lagstiftaren får icke taga hänsyn till särskilda undantagsfall. Han måste vid utfärdandet af sina stadganden taga i betraktande allmänna förhållanden; och betraktar man saken så, måste man medgifva att för de karakterer, som ännu äro mäktiga af reflexion men benägna att gifva vika för passionernas frestelser, måste detta straff verka afskräckande. Betrakta brottslingen under en ransakning! Se huru han hänande leker med domaren, fräckt förnekar sanningen af den förebragta bevisningen, spotskt bär upp sitt hufvud och kastar hotfulla blickar på den omgifvande mängden. Detta så länge hoppet ännu återstår att undgå lagens hämnande svärd; — men dödsdomen faller — och blodet lemnar de bleknande kinderna, knäna svigta, modet faller; han känner sig gripas af lagens arm, och behöfver stöd för att hålla sig uppe. Betrakten denna hemska, men imponerande, om samhällets magt vittnande scen i de menckliga händelsernas drama — och förneken, om I kunnen, att dödsstraffet verkar afskräckande, tämjande på vilddjursnaturen hos mördaren!

Dock man skall säga mig att detta afskräckande i dödsstraffet kommer för sent, för att afvärja det onda, som redan timat. Jag skall försöka att med berättelsen om en i vårt land timad händelse bevisa, att det kan verka afhållande från sjelfva brottet. Det är känt att under det första året af Konung Oscars regering verkställdes inga afrättningar. Hvad som bestämde honom att tillåta dem var följande. Några lifstidsfångar uppgjorde en rymningsplan. Man föreslog att mörda fängvaktaren. En af dem invände, men om vi misslyckas i rymningsförsöket, få vi gå till döden. Bah! svarade en annan, vet du ej, att denne Kungen icke tillåter dödsstraff — och beslutet fattades, mordet verkställdes — men Konungens motvilja mot dödsstraffet besegrades; 19 hufvuden måste falla, men sedan nedrick antalet till 2 eller 3.

Man invänder: »Nåden kommer likväl ofta emellan och dödsstraffets afskräckande egenskap ominstetgöres deraf». Besynnerliga motsägelser. I det ena andetaget ifrar man mot dödsstraffets användande, i det andra klagar man öfver att det icke användes. Derföre att alla menckliga institutioner kunna missbrukas, äro underkastade misstag, vill man utdöma dem. Benådningsträtten är den skönaste perla i Konungens krona. Den vill jag ej borttaga. Det är ej oss, mine Herrar! som ansvaret för dess missbruk drabbar. Vi måste antaga, att den tillämpas efter vissa

grundsatser med sans och mätta. Missbrukas den, så är Konstitutions-Utskottet der att anmärka. Dermed är Representationens pligt uppfylld.

Tillåten mig slutligen, mine Herrar! att yttra några ord om sakens *juridiska* sida, helst Utskottet, vidrörande ofullkomligheten af alla mänskliga institutioner, utdömt dödsstraffet jemväl på den grund, att det kunde drabba en o-skyldig och i sådant fall är irreparabelt. Må vara att denna anmärkning kan drabba andra länders domstolsinrättningar och processuella organisationer. Men i vårt land, med våra institutioner, vår bevisningsteori, vågar jag påstå att det gränsar till det otroliga; och att seklers erfarenhet, hvarunder vi ätnjutit ett ordnad samhällsskick, icke lemnar ringaste anledning till en sådan misstanke. Icke nog med att vår lag, efter min uppfattning af 17 Kap. 29 och 30 §§ Rättegångsbalken, förbjuder domaren att döma till lifsstraff, utan på grund af hvad han kallar fulla bevis, hvilka nästan utesluta möjligheten af ett motsatt förhållande, eller ock egen bekännelse; den stadgar ytterligare att bekännelsen skall vara af omständigheter styrkt, och hvad man befarat, eller att en förbrytare skulle af ledsnad vid fängelset bekänna sig till att förlora lifvet, saknar således all rimlighet. Men äfven om domarne i flera instanser skulle förbise dessa stadganden eller förbud och döma på ofullständiga skäl, gifves det något det ringaste sken af sannolikhet för att Regeringen, som under loppet af 3 år icke lätit verkställa mer än två dödsstraff, skulle spara användandet just för ett sådant fall, der bevisningen varit ofullständig! Der om någonsin är väl benådningen berättigad, och så blodförstig blir, vill Gud, ingen Regering i Sverige, att den tillåter en afrättning, der tvifvel om den anklagades skuld vore möjligt. Jag påstår således att det är så nära det omöjliga, som en handling af fria väsenden kan vara, att i Sverige någon oskyldig kan gå till döden.

Om vi således kunna vara lugna i detta afseende, så återstår ännu från rättslagarnes synpunkt att tillse, hvilket straff bör ädömas för dessa gräsligheter, hvarpå brottmålsannalerna icke blott i vårt, men i andra länder, gifva exempel, och mot hvilkas inträffande i vårt eget vi icke kunna vara säkre. Om lifstidsfängelset bör användas vid ett mord, dels för att beröfva mördaren tillfället att förnya detta brott, dels för att afskräcka andra från dess begående, hvilket straff bör då användas emot den, som allt ifrån ungdomen bedrifvit mord såsom yrke, — som mördat en studentkamrat för att slippa betala en skuld, en svärfader för att åtkomma hans förmögenhet, en gäst för att tillskansa sig penningar, och sockenboer i massa för att lindra fattigvårdstungan, eller desse banditer, som roa sig med att skjuta ihjäl menniskor, eller en förförare, som uppsprättar lifvet på sin trolofvade, utrifver fostret och kastar det i spiseln, eller den giftblanderska, jag nyss omtalade. Tillvaron af dessa olika gradationer af brottlighet torde berättiga den latitud, som vår lag lemnat domaren, och hvaröfver denne, om han känner vigten af sitt kall, ej bör klaga. Är det verkligen ett misstag, en förvillelse, om det allmänna rättsmedvetandet fordrar dödsstraff för de gröfsta skändligheter, för hvilka vi rysa. Är det grymt att beröfva dessa vilddjur lifvet?

Jag har ansett för min pligt att redogöra för de skäl, hvarpå jag grundar min öfvertygelse om dödsstraffets rättmätighet och nödvändighet. Jag vågar ej hoppas att derigenom hafva öfvertygat mina mot-

ståndare; men jag är af den åsigt att äfven de, som fortfarande hysa betänkligheter i detta afseende, likväl borde inse, att tiden ej nu är inne att vidtaga denna reform. Vår nya strafflag, jemnt tre år tillämpad, är byggd på ett nytt straffsystem. Dess antagande föregicks af grundliga diskussioner, jemväl öfver dödsstraffet. Det bibehölls då af tre Stånd, och det fjerde Ståndets motsatta beslut torde genom Andra Kammarens votering i förrgår hafva förlorat något af sin betydelse. Böra vi omedelbart efter lagens införande omkulka systemet genom borttagande af ett straff, såsom följd af hvars försvinnande hela straffskalan måste omarbetas? Dessa förändringar i strafflagstiftningen kunna ej verka välgörande. Den bör rättas efter tidsandans fordringar, men ej årligen omarbetas. Det är ej samhället värdigt.

En annan och bättre utväg att förekomma afrättningarnes fasa är att bidra till mildrande af sederna, att sprida humanitetens välgärningar till folkets alla klasser, att lindra nöden, att lyfta de lägre klasserna till vårt askådningssätt, att sälunda trygga rättssäkerheten. Således, mine Herrar! en ständig, en fortsatt, en oafätlig strid mot schavotten, dess orsaker, dess föranledningar; häri vill jag med hänförelsens värma räcka eder handen, men icke i ett pjunkigt, klemigt, om en falsk philantropi vittnande, på en falsk filosofi grundadt gnatande emot utöfvande af en magt, som samhället, med bibehållande af sin värdighet, sitt allvar, icke åtminstone nu kan afsäga sig.

Till aldrasist, mine Herrar, ett ord till mine ärade motsfändare i och utom detta rum. Jag respekterar deras öfvertygelse; jag värderar deras skäl. Jag har ingen anledning att misskänna deras motiv. Må de med öfverseendets försonlighet hafva afhört mina. Jag tillåter mig endast mot en och annan bland dem anmärka bristen på konsekvens. Då för några månader sedan Juarez fällde sin dödsdom, då Mexicanernes kulor träffade den förråde Maximilians värnlösa bröst, hvem applåderade, om icke några af desamma, som nu föra mördarnes talan emot det straffande samhället! Han var likväl i sin tid, genom de magtegendes val, kallad till den plats, hvars innehavande och försvarande ansågs som ett brott. Hans beslut att stadna på sin post och icke legt öfvergifva dem, som varit honom och sin öfvertygelse trogne, det fann jag för min del vara en handling, som anstod en man af ära. Så olika kan man se saken. Vaktom oss för den förvillelse, som utmärkte den Fransyska revolutionens män, hvilka ville upphäfva dödsstraffet i andra fall, men bibehöll det för politiska brott, »parceque», sade de, »c'est une autre chose.» Om för något brott dödsstraffet är olämpligt, så är det för politiska brott. Lyckligtvis hafva vi det icke för andra fall, än då man anfaller Konungens, Kongl. Familjens eller Statens lif, och vi hafva således dervid icke heller synnerligt att ändra. Jag yrkar afslag å Utskottets förslag.

Herr von Koch: Jag ämnar nu icke försöka till vederläggning upptaga de skäl, i afseende på *rättmätigheten* af dödsstraffets verkställande, hvilka här blifvit framställda. Mycket är och blifver väl ännu i afseende härå ordadt och tvistadt. Men man har ändtligen kommit derhän, att äfven bland dem, hvilka icke hysa betänkligheter mot afklippandet af en afväpnad, fången medmenniskas lifstråd, finnes numera

knappast någon, som försvarar dödsstraffet annat än från *nödvändighets*, från *nödvärnets* ståndpunkt.

Hvad mera är; äfven dödsstraffets försvarare anse i allmänhet, att detta straffs afskaffande är en *tidsfråga*, medgifva det vara *ohyggligt, förfärligt*, och endast böra bibehållas så länge. intilldess Statens säkerhet och fredlige medborgares lif. genom tillämpningen af andra straff. *lika väl* kunna skyddas. Saken har derigenom kommit i ett sådant skede, att den kan betraktas ur rent praktisk synpunkt. För frågans lösning behöfves endast göra klart för sig sjelf och andra, att *tiden* verkligen *nu*, åtminstone i vårt land, bör anses vara kommen. då den förutsatta nödvändigheten upphört att finnas, och *derför* intet berättigande gifves att här vidare använda dödsstraffet såsom en straffart. För att ådagalägga detta. tror jag någon annan eller tillförlitligare utväg icke finnes. än att först tillse, om på de ställen, der dödsstraffets afskaffande försökts, man verkligen misslyckats med försöket. såsom åtskilliga föreburit. eller om ej snarare, och såsom jag älskar att tro, man lyckats öfver förmodan väl, med afseende på förhandenvarande förhållanden. Kan man ådagalägga detta, och kan man dertill visa. att inom dessa samhällen, som icke stå framför vårt i bildning och kultur, dödsstraffets afskaffande icke medfört ett ökad antal brott. då har man i och med detsamma fällt det starkaste stödet för dödsstraffets bibehållande, och kan anse tiden vara inne att afskaffa detta straff äfven hos oss. Vill man deremot vänta till dess mördare upphört att mörda. till dess inga grofva brott mera förekomma. att i domstolsannalerna införa, eller till dess allmänna opinionen, ej blott bland landets representanter utan ock bland hela befolkningen, blir ense om att afskaffa detta straff. då tror jag. att man får uppskjuta frågans afgörande, såsom en talare nyss uttryckte sig, ad græcas calendæ, eller, för att tala på gammal svenska, till domedagsotta.

Ibland de länder, der dödsstraffet väl ej blifvit formligen afskaffadt. ty dödsdomar fällas der ännu. men der det ej får tillämpas ens för mord, hvarom här egentligen är fråga, och der det ej heller på fyrtio års tid blifvit verkställt. är Finland. Det står oss i detta afseende närmare än något annat främmande land. det bebos till stor del af ett folk. som talar vårt språk och med oss hafva de länge lydt under samma lagar. I detta land har man påstått, att suspensionen af dödsstraffet visat olyckliga följder och vållat att mord och dylika brott nära fördubblats. Det har blifvit uppgifvet så i en broschyr. af hvilken vi se exemplar liggande framför oss på våra skrifbord. Jag har med anledning af de deri förekommande uppgifterna sökt taga närmare reda på. hurudant förhållandet i sjelfva verket är; och då jag icke älskar att traktera med historier om hvad man berättat. mer eller mindre sannolikt. har jag ansett den bästa utvägen för vinnande af en fullständig kännedom om saken vara. att söka den i officiela handlingar. Jag har ej heller behöft gå långt för att vinna dessa upplysningar; jag har funnit dem i Riksdagens eget arkiv. De innehållas i en berättelse. som blifvit afgifven till Senaten i Finland af den Kejsrerliga prokuratorn derstädes efter en år 1865 verkställd inspektionsresa. Denna berättelse innehåller tillika en sammanfattning af statistiska uppgifter, som erhål-

lits vid granskning af fänglistor jemte andra offentliga handlingar. Jag tillåter mig att nu något redogöra därför.

Det visar sig häraf att år 1825, eller året innan den Kejsrerliga kungörelsen om dödsstraffets suspension utkom, för *mord och dräp* sakfällde eller på bekännelse insatte personers antal varit 34. Det hade då vuxit från 11,4, som det i medeltal utgjorde under qvinqvemiet 1811—1815. Åren 1816—1820 hade medeltalet utgjort 17. Åren 1821—1825, 23,2; 1826—1830, 34,2; 1831—1835, 35,4; 1836—1840, 41,04; 1841—1845, 36; 1846—1850, 34,2; 1851—1855, 36,8; 1856—1860, 34,4.

Häraf framgår, att dessa brott således under de tre femårsperioderna näst före 1826 från 11,4 ökats till 34, som de voro år 1825, och således nära *tre-dubblats*; att brottens tilltagande sedan hejdade sig under första qvinqvemiet 1826—1830, då dödsstraffet *icke* verkställdes, och då var 34,2, sedermera förökats till 41,04 under qvinqvemiet 1841—1845, men derefter minskats så, att antalet de sista tre femårsperioderna varit ungefär lika som år 1825, det sista året af dödsstraffets verkställande.

Anledningen för tillväxten från 1836—1840 uppgifves vara den år 1837 inträffade svära missväxt. Sedan aftogo brotten åter, när bättre tider kommo. Så sker allestädes och 1844 års skörd får ej glömmas, då man talar om de ökade brotten vid början af Konung Oscars regering. Jag återkommer kanske härtill. Nu återgår jag till Finland och vill dervid först anmärka, att, då folkmängden år 1825 utgjorde 1,259,151 personer, hade den år 1858 uppgått till 1,704,683 personer, hvaraf finnes, att mordens och dräpens antal under första femårsperioden, 1826—1830, förhåller sig såsom 34,2 till 1,259,151, eller ungefär som 1 till 39,800, men under den sista femårsperioden, 1856—1860, såsom 34,4 till 1,704,683, eller ungefär som 1 till 49,600.

I afseende på de deporterades antal visar det sig, att år 1826 deporterats 19, 1827 12, 1828 4 och 1829 13 män, 1858 15 män och 2 qvinnor, 1859 11 män men ingen qvinna samt 1860 12 män och 1 qvinna.

Den Kejsrerlige prokuratorn antager såsom en af flera uppgifna orsaker till det glädjande förhållandet, att antalet af *fångar å kronoransakninghäktena minskats*, vara den, att allt vidare verkställande af dödsstraff i Finland upphört. *»när åsynen af afrättning ar alltid måste i mer eller mindre mån hos folket underhålla röheten och motarbete sedernas för-mildrande»*. Nu skall man kanske invända, att *Sibirien* utgör ett bättre afskräkningsmedel än lifstidsfängelse. Men, mine Herrar, prokuratorns embetsberättelse visar, att sedan 1848 inälles omkring 1,000 personer, icke blott lifstidsfångar, utan äfven andra straffångar och försvarslöse frivilligt och *på egen begäran* blifvit förflyttade såsom kolonister till Sibirien.

Den komité, som före 1863 års landtdag i Finland uppgjorde förslag till grunder för en ny brottmålslag, yttrar: *»såsom bekant har härstädes i fyratio år ingen enda dödsdom blifvit verkställd, och likväl har derygenom hvarken samhället råkat i fara eller ens de i lagen med dödsstraff belagda brotten tilltagit, ehuru dock hvarje grof förbrytare kunnat, enligt Kejsrerliga Kungörelsen af den 21 April 1826, med säkerhet påräkna, att dödsstraffet icke heller å honom komme att verkställas»*. — — *»Enligt komitéens tanke är detta ett så talande och öfvertygande bevis derpå, att det*

Finska folkets milda seder redan hunnit göra dödsstraffet härstädes fullkomligt umbärligt, att det synes göra alla andra bevis i ämnet öfverflödiga. — 1863—1864 års Landtdag beslöt ock för sin del dödsstraffets borttagande ur allmänna lagen, ehuru beslutet ej hade sannolikhet för sig, att vinna dess Regerings bifall; ty man kan icke antaga, att Ryska Kejsaren, med det styrelsesätt i Ryssland finnes, den oro som måste härflyta af de många reformer han genomfört, hvarigenom bland annat tjugo millioner lifegne emanciperats, skulle vilja ur lagen helt och hållet bortstryka dödsstraffet för en provins af sitt vidlyftiga rike, då han ej kunde göra det i alla. Och att befolkningen i alla hans lydländer ej stå på samma punkt i afseende på civilisation, som den Finska, torde vara tillräckligt känt.

Man har anmärkt, hurusom i Österrike dödsstraffet blifvit afskaffadt, men ånyo införts. Det är bekant, att Maria Theresias son, Josef II, som en tid var hennes medregent, efter sitt tillträde till regeringen afskaffade dödsstraffet 1787, sedan han förut på 6 år låtit verkställa endast en dödsdom. Under hans återstående och Leopolds II:s regering samt under fyra år af Frans II:s fanns icke dödsstraffet. Efter Franska revolutionens utbrott, med anledning af de krig, som då uppblossade, och synnerligast till följd af den reaktion, som derefter följde, var det icke underligt, att dödsstraffet åter började komma i fråga. Kejsar Josef hade tillåtit sig mycket, som den allmänna opinionen i hans land icke gillat, bland annat hade han låtit indraga 6 å 700 kloster. År 1795 bestämde man sig för att åter upptaga dödsstraffet för *högförräderi* och sedermera för mord och några andra brott i den allmänna lag, som 1803 utfärdades. Dock förklarade Kejsar Frans II i ett reskript, att orsaken härtill vore den, att antalet af brott ökats efter dödsstraffets upphörande. Jag har ej heller någonsin hört uppgifvas, att någon olägenhet följt deraf, att redan så tidigt, i ett af så olika, till en del föga odlade folkstammar bebodt land, dödsstraffet på sex år blott en gång verkstälts och sedermera under sexton år icke ens för mord kunnat ådömas. Men det är väl bekant, att klosterindragningen jemte de många andra mindre väl förberedda reformer, Maria Theresias äldste son genomförde, framkallade en reaktion, den hennes sonson icke kunde motstå. Att i åtskilliga *Tyska stater* dödsstraffen afskaffades revolutionsåret 1848, och infördes under derpå följande reaktionsår, lär för lugna Svenske lagstiftare betyda intet, hvarken för eller emot, i denna fråga.

Emellertid har dödsstraffet icke, hvarken under nämnda reaktions-tid eller sedermera, blifvit återinfördt i några Tyska smärre stater, *Oldenburg, Nassau, Anhalt-Dessau, Köthen* och *Bremen*, der det en gång blifvit afskaffadt. Man har ej heller kunnat uppgifva någon olägenhet för dem deraf, att dödsstraffet der icke på tjugo år blifvit tillämpadt. Man skulle kunna tro, att dessa småstater vore för obetydliga att förtjena uppmärksamhet, derest icke just nu så synnerligt vigt fästats vid icke betydligare stater, kantonerna Freiburg och Neuchatel, sedan man der trott sig finna stöd för dödsstraffets nödvändighet. Deras exempel har blifvit isynnerhet åberopad i en skrift, som utkom nästlidet är och redan upplefvat två upplagor. Jag är författaren till denna skrift mycket tack skyldig, liksom hvar och en som söker, med skäl, visa mig ohållbarheten

ohållbarheten af de åsigter, som jag anser vara de rätta. Författaren har till och med på ett ganska förtjenstfullt sätt sammanfört, hvad som blifvit yttradt *emot* dödsstraffets afskaffande; men hvarken denne författare, som jag icke känner, eller den förut omnämnde författaren, hvilken kallar sig f. d. riksdagsman. och i hvilken ock en utmärkt sådan lätt igenkännes, tyckas mig vara vana, att med tillräcklig varsamhet och kritik behandla siffror uti *brottmålsstatistiken*. När man läser dessa siffror och med dem jemför de derpå byggda konklusioner, samt derjemte får höra sådana uppgifter och s. k. fakta, som oss nyligen blifvit meddelade, päminnes man ovilkorligen om Sir Robert Peels yttrande: »Nothing is more false than facts, nothing more fallacious than numbers». Intet är falskare än fakta, intet mera förvillande än siffror.

I *Freiburg*. styrdt af ultramontanska partiet, eller rättare sagdt. Jesuiterne till 1847. fick *då* ett annat parti, det radikala. öfvervigt, ändrade mycket och afskaffade, bland annat, dödsstraffet år 1848. Nu lär, efter hvad tidningarne uppgifva, ty officiellt känt är det väl icke, det kyrkliga partiet återfått nog inflytande, att kunna återinföra dödsstraffet. Det är, såsom en Tysk lärd säger, just med afseende å behandlingen af frågan om dödsstraffet i Tyskland, en ofta upprepad erfarenhet. »att *rätten sjelf lider, så snart en fråga, som till sin innersta natur är en rättsfråga, göres till en politisk parti-fråga.*»

Hvad beträffar brottmålsstatistiken inom Freiburg, så har jag från Statistiska Byrån här i Stockholm erhållit åtskilliga officiela uppgifter, hvaraf visar sig, att från och med 1833 till och med 1866 blifvit be-
gångna:

<i>Mord</i> (Assassinats)	
1842	1.
1851	2.
1852	1.
1855	1.
1856	1.
<i>Viljadråp</i> (Meurtres)	
1833	1.
1837	1.
1844	2.
1847	1.
1848	1.
1849	1.
1851	3.
1852	4.
1853	1.
1854	1.
1860	1.
1861	1.
1862	2.
1864	1.

öfriga här icke upptagna och deribland *de 2 sista åren intet hvarken mord eller viljadråp*;

samt att alla begångna (åtalade?) brott eller *crimes commis* voro:

1833—1837	257	medeltal	51.
1838—1842	270	«	54.
1843—1847	457	«	91.
1848—1852	479	«	95.
1853—1857	338	«	67.
1858—1862	273	«	54.
1863			60.
1864			76.
1865			53.
1866			42.

Härvid bör ock tagas i betraktande, att folkmängden under tiden alltjemt stigit, så att, då den år 1833 utgjorde 86.796 personer, den 1860 ökats till 105.523 inom den lilla kantonen.

Om man nu granskar dessa tabeller, skall man finna: att de åtalade brotten i kantonen Freiburg, som under de 6 å 8 åren *näst före* 1848 hastigt stigit, under de derefter förflutna 6 å 8 åren lika hastigt sjunkit; att brottsligheten påtagligen, här som annorstädes, stigit under inbördes oro och krig, hvaraf Freiburg (medlem af Sonderbundet, och 1847 intaget af Dufour) denna tid hemsöktes, men aftagit efter lugnets återställande; att det varit under perioden 1852—1856 alla 6 mordena blifvit begångna, hvaremot 9 år före 1842 och 10 år efter 1856 intet mord föröfvats; att under samma tid 1842—1856 föröfvades 14 viljadråp, men förut under 9 år blott 2 och sedan under 10 år endast 5; att brottmål-tabellerna dessutom visa, att af 2.258 för brott dömda 578 voro fremlingar, samt att man icke rimligen bör kunna antaga, att dödsstraffet nu blifvit åter infördt till följd af brottens tilltagande i Freiburg, då nämnda tabeller fördomsfritt granskas, helst *intet* mord på 10 år, *intet* dråp på 2 år blifvit begånget, samt brotten (*crimes*) ifrån 91, som de voro i medeltal 5 år före dödsstraffets afskaffande, de sista 9 åren varit i medeltal 56.

Beträffande kantonen *Neuchatel* har jag icke uti vår Statistiska Byrå funnit några uppgifter för tiden före 1854, då dödsstraffet i kantonen afskaffades. De uppgifter, som blifvit mig meddelade, visa emellertid: att antalet af de åtalade brotten (*crimes*) voro 101 år 1854 och 38 år 1866 samt i medeltal varit 91 under qvinqvenniet 1854—1859, under det derpå följande qvinqvenniet 60 och under de sista 3 åren 40, hvadan brottens antal *minskats* till $\frac{1}{3}$ af hvad de voro vid dödsstraffets afskaffande. Antalet af *mord* har varit 1857 2; 1858 2; och 1859 1; men under de första tre och de sista 7 åren har intet mord förekommit. Under år 1856 förekom 1, under hvardera af åren 1858 och 1859 timade 2, således tillhoppa 5 viljadråp, men intet under de sista sju åren eller de öfriga tre.

Det var således endast under det år, då statshvälfnigen (d. 3 Sept. 1856) inträffade och de 3 nästpåföljande, då inbördes krig äfven fördes,

och friskaror genomtågade kantonen, *något enda* mord eller dråp i Neuchatel, *efter* dödsstraffets afskaffande inträffat.

Detta har den anonyme brochurförfattaren förbisett. När jag funnit huru han i öfrigt behandlat siffror och uppgifter i tryckta officiella redogörelser, t. ex. franska Justitie-ministerns, måste han ursäkta, att jag icke kan fästa förtroende till de uppgifter angående Neuchatel han lemnat på grund af egna arkivforskningar eller hörsagor bland annat af "Justitie-ministern *Piaget*." (pag. 59). Ett utdrag af ett egenhändigt bref från Herr Piaget till M:r Tallack innehåller uppgifter angående förhållandet i Neuchatel alldeles motsatta den anonymes. Det har nyligen blifvit infördt i våra större tidningar af *J. R. Olivecrona*. Denne man har derjemte samlat och meddelat sådana statistiska upplysningar i denna fråga, att jag endast hänvisar till dem. De böra vara kända af hvar en, som tager del i dess afgörande.

Jag vågar emellertid tro, att ingen, som ej är intagen af förutfattad mening, eller nu föreliggande upplysningar, skall från de 2 kantonerna hemta argumenter *emot* dödsstraffets afskaffande. Hade man, uppskrämd af brott under krig och uppror, såsom i flera tyska stater (1849—1853) äfven i dessa kantoner, åter infört dödsstraffet t. ex. 1859 i Neuchatel, innan mordet utan dödshotet upphörde, *då* hade man nog haft ett kraftigt argument för dem, hvilka i brottmålsstatistik se intet under eller bakom nakna siffror.

Efter att nu hafva skärskådat frågan, om andra folk i sina försök att afskaffa dödsstraffet misslyckats eller icke, vill jag till besvarande upptaga den invändning, som blifvit framställd *emot* lämpligheten att *här* afskaffa dödsstraffet, nemligen: att *vi icke böra ställa oss framför de stora kulturstaterna, hvilka icke tilltrött sig att våga försöket* dermed. Hvarje land måste dock pröfva en sådan fråga med hänsyn till sina egna för handen varande förhållanden. Jemförelser äro ock, liksom exempel, *odösa*. Men här är fråga om sauning. En af våra snillrikaste representanter, som tillbragt omkring hälften af en lång lifstid utomlands, och derunder haft tillfällen, hvilka han ej heller försummat, att anställa jemförelser och skörda en rik erfarenhet, yttrade en gång från sin bänk: *"När jag, såsom Svensk, mäter mig, är jag blygsam, när jag jemför mig, är jag stolt."* Jag får ock uppriktigt tillstå att, villiet erkännande många nationers företråde i mångahanda stycken, deri vi af dem hafva att lära, likväl äfven jag är intagen af den, om man så vill, nationela fäfan att anse, det Svenska folket, *allt noga sammanräknadt*, står så högt som något annat. Jag vågar ock tro, att särskildt i afseende ä *laglydnad, mildhet i seder* och *allmän bildning*, eller hvad man kallar *humanitet*, Svensk man och Svensk qvinna intaga en sådan ställning, som, om den ock lemnar oändligt mycket att önska, dock sätter dem, vid en jemförelse icke bakom, utan, jag inbillar mig det kanske, men jag är öfvertygad derom, minst sagdt i främsta ledet bland alla civiliserade folk. Härvid vill jag dock genast göra den förklaring, att det ingalunda är för den klass, jag sjelf, eller som någon af Eder, mine Herrar, eller våra herrar kamrater i den Andra Kammaren tillhör, jag gör ringaste anspråk på företråde framför de bildade klasserna hos något annat folk. Nej, det är knappt för de klasser, som skickat oss hit såsom sina representanter. Det är egentligen för *den stora massan*, för våra besked-

liga tjänare och arbetare. för den aldra lägsta, minst väl lottade delen af befolkningen, som jag vindicerar detta företräde. Men detta företräde skulle dock komma att gälla *det stora flertalet af folket*, och just de samhällsklasser, som hafva de största frestelserna att beträda brottets bana, och som *derföre* och väl *endast derföre* lättare falla, föras till fängelserna och oftast komma i fråga att derifrån ledas till — stupstocken.

När det gamla Rom stod på höjden af sin kultur, uttalade en af denna kulturs förnämsta representanter, mot *en* samfundsklass sitt "odi profanum *vulgus* et arceo."

Hvem står eller anses åtminstone, i vår tid, stå högre i bildning än en engelsk gentleman? Dömer icke denne än i dag nio tiondedelar af egna landsmän och kanske nittionio hundraedelar af stamförvandterne på andra sidan Atlanten, att vara *vulgära*, råa — personer, hvilka sära den finkänslige — och dem han håller på afstånd, om de ock stundom äro professorer, eller ega ett och annat hundratusental af Riksdaler eller pounds.

Öfverallt annorstädes, tror jag, finner man denna klass-skilnad, och att det finnes delar af befolkningen, som benämnas "*les classes dangereuses*", *pöbeln*, *packet* eller den *råa massan*.

Jag frågar Eder, mine Herrar, hvar gränsen för dylik klassskilnad i vår Nord är uppdragen? Sjelf vet jag ingen del af befolkningen, som förtjenar benämningen *pöbel*, om vi icke dit vilja hänföra våra *drinkare*. De representera ensamme hos oss råheten, brutaliteten och våldet, och utgöra *vår "classe dangereuse"*. Det är ock, så vidt jag vet, endast hos denna klass man i fredstid märker spår af den omtalade *uppbrusningen* af det gamla *vikingablodet*. Den nyktre nordbon är, då han icke står mot sitt lands fiender, så föga uppbrusande, att Engelsmän, som länge vistats här i landet, skratta åt det lamma sätt, hvarpå män och gossar här pröfva krafter med hvarandra, ett sätt så olik det de sjelfve varit vittnen till i sitt hemland. Ehuru tyvärr drinkareklassen är ganska talrik samt ännu ideligen rekryteras bland fattige och rike, höge och läge, är den dock af naturliga skäl ej farlig *länge hvar gång*. Den har egentligen visat sig vädlig i mindre kravaller, snart öfvergående och förekommande synnerligast på den dag, som för andra är en hvilodag, synnerligast då flera sådana dagar följa efter hvarandra. Atskilliga medel torde nog behöfva användas för att hämma superiet, detta vårt största samhällsönda. Men jag, för min del, är öfvertygad om, att, med ett tillbörligt bruk af *preventiva* medel, inskränkning i krogarnes antal, förbud mot utskänkning å söndagar, en bättre polisorganisation m. m., man icke skall behöfva ens mot drinkare här värna sig genom utgjutande af blod.

Utom fördelen af ett *stillsammare folk*, tror jag oss ega andra egenskaper, som *nu* kunna göra oss mera mogna än de flesta andra nationer för en blodlös lag. Jag kan naturligtvis endast i största korthet antyda dessa. Vi äro ett af de *äldsta* folk med fria *lagbundna institutioner*. Våra förfäder hade redan för sin tid jemförelsevis milda lagar. Lagarne hos oss, tidigt kodifierade, hafva intill sednaste tiden, då våra Norske bröder, 20 år före oss, antogo en ny strafflag, hufvudsakligen författad af Svenske rättslärde — varit erkänt bättre och mildare än till och med det öfriga Skandinaviens. Intet land torde heller under

loppet af ett sekel kunnat räkna så *milda regenter* som vi. Vi hafva under den historiska tiden *aldrig* blifvit *underkufvade*, och bestå nästan uteslutande af *en folkstam*, som under denna tid varit fri, utan slafvar och utan herrar med galgar vid portarne till sina borgar. Vi hafva under lång tid varit *förskonade* från att inom vårt land se *krigets fasor*, långt mera än något annat folk på Europas eller Amerikas fastland. *Det inbördes krigets fackla har ej heller hos oss varit tänd* på långliga tider. Här hafva inom 60 år de största *statshvälfningar*, en dynastiförändring, en representationsreform skett. *utan att en enda blodsdroppa blifvit spild*. Vi hafva icke, såsom i *England*, upproriska provinser, der gällande allmän lag är efter år måste suspenderas, icke ett inflytelserikt, förorättadt och missnöjdt, från Rom styrdt presterskap. Ej heller hafva vi såsom i *Frankrike* revolutionens Damoclesvärd hängande öfver våra hufvuden. Här förekommer icke såsom i *Italien*, der dock herrskaren öfver 22 millioner människor residerar i en landsdel, hvarest dödsstraffet ej vidare finnes, något gammalt banditvälde att bekämpa i särskilda landsändar; och ej heller existerar det *inom våra gränser ett fiendligt, sjelständigt område*, der ränkmakare och revolutionärer, der kanske till och med banditer finna tillflykt och skydd.

I theoretiskt afseende alltid långt efter våra stamförvandter i *Tyskland*, hafva vi dock ej alltid i praktiken gifvit oss tid att afbida deras föredöme. För öfver 1,000 år sedan afskedade vi våra Fylkeskonungar; och vi hafva nu ej heller från kronpretendenter, appanagerade furstar, eller deras anhängare några oroligheter att frukta. Vi ligga icke såsom *Schweitz*, *Belgien* och *Holland* å världens stora stråkväg, samt inklämda emellan andra stora folkrika stater, framom hvilka det kunde anses betänkligt att ila på brottmålslagstiftningens område.

Norge blef en konstitutionel stat först 1814, *Danmark* år 1848. Sedan dess har detta sednare land haft att kämpa mot uppriske undersåter och utfört två stora krig, under det vi i lugn fått sysselessätta oss med utvecklingen af våra institutioner.

Men säger man slutligen *tiden är icke inne* äfven därför, att *också här i Sverige de ohyggligaste brott ännu begås*.

Jag medgifver att detta sorgliga förhållande eger rum. I sjelfva hufvudstaden föröfvas midt på ljusa dagen, vid de mest trafikerade gator, de gräsligaste mord, af hvilka flera i årtal blifva oupptäckta. Tillståndet på landsbygden är icke bättre. Inom kretsen af en mil från min bostad, i en af rikets landsorter, har inom ett år ej mindre än tre mord blifvit föröfvade; och till två af dessa har man ej kunnat upptäcka gerningsmannen; hvaremot man har skäligen anledning att antaga, att det tredje blifvit begånget af en person, hvilken, om någon, dödsstraffet bort kunna afskräcka, nemligen skarprättarens son.

Vi hafva nyss hört och finna alla dagar i tal och tryck, beskrifningar öfver på andra ställen begångna grymma mord.

Stor osäkerhet råder och allt är sålunda visserligen icke väl bestäldt, just i afseende å en af de förnämsta pligterna för Staten, att skydda medborgares lif.

Men hvad är orsaken? hvilka äro botemedlen?

Sådana frågor påtruga sig, när ett stort samhällsöndt förefinnes.

Dödsstraffet är ju ännu icke afskaffadt. Detta kan således ej vara

orsaken. Dennas utfinnande försvåras genom det egendomliga förhållande, att nästan alla andra brott, deribland äfven de, som förr varit belagda med dödsstraff, betydligt minskats, under samma tid, som de med dödsstraff ännu hotade morden snarare *till-* än *af*taga.

Jag tillmäter mig visserligen icke att kunna gifva tillfredsställande svar på de två framställda frågorna; men jag anser hvar och en, som tänkt i ämnet, pligtig lemna sitt bidrag till dylika problemers lösning.

Jag föreställer mig, och detta är ett ytterligare skäl hvarföre jag yrkar dödsstraffets afskaffande, att de, som magten hafva, Regering och Representation, i förlitande å detta straffs afskräckande egenskap invagga sig i säkerhet och derföre försumma, att vidtaga alla de åtgärder de kunna utfinna, för att i *möjligaste måtto* förekomma och minska morden.

Dylika åtgärder, många och af olika art, komma alltid att erfordras. Men *nu* tarfvas *här* hos oss emellertid bland annat några, dem jag äfven redan förut vid andra tillfällen antydt, emedan jag ansett och anser dem vara af behovet synnerligen påkallade.

Den *första* är *säkerhetspolisens ändamålsenligare ordnande*. Dertill hör, jemte åtskilligt annat, ett fullständigt åtskiljande af polis- och uppborädsbefattning. En stadig stillasittande kassör, som letar väl efter fel i räkenskaperna, letar sällan upp någon brottsling. Den rörlige vaksamme polismannen, som utspanar mördaren eller tjufven, är sällan en tålmodig och noggrann räkenskapsförare eller pålitlig uppborädsman; säkerhetspolis finnes i våra landsorter nästan endast till namnet.

Den *andra* enligt min tanke nödiga åtgärden är *utvecklingen af vårt fängelse- och straffsystem*. Vårt fängelsesystem är det bästa af mig kända och byggt på den enda rigtiga grund att från början äfven under ransakningen isolera fångarne. Men det har icke blifvit genomfördt så, som jag tror att man redan nu bör och kan göra det. De *mindre* brotten bestraffas lämpligt och *strängt* med cellfängelse. De gröfre otillräckligt och slappt i gemensamhetsfängelse. Detta är ett radikalt fel och kanske hafva vi just här en af de förnäusta orsakerna till de gröfsta brottens tilltagande. Brottslingen fruktar föga ett fängelse, der han nu mera är väl hyst, klädd och född och får sällskapa med likar. — Utan afsevärd ökad kostnad, ty strafftiden kunde då förkortas, skulle man, tror jag kunna låta äfven straffarbete, ådömdt för mera än två år, börja i cell för tid minst lika lång som nu åläggas den till två år dömd. Derjemte borde alla straffångar, innan de frigifvas, en viss tid sitta i cell, äfven derför att inga gemensamma planer till nya brott så lätt kunde uppgöras, men deremot pålitlige husbönder sannolikt blifva mera villige mottaga de från cell frigifne. När dödsstraffet afskaffas, bör enligt det af lagkomiteén uppgjorda förslag, straffarbete äfven kunna ådömas på viss tid *längre än tio år*. Lifstidsfängelse borde i allmänhet sparas såsom ersättning för dödsstraff och äfven alltid börjas med två års cellfängelse. Förrymde lifstidsfångar borde dessutom kunna ådömas instängande i cell tidtals med vissa uppehåll efter domarens ompröfning och under läkarens tillsyn.

Jag bör nu sluta och vill blott tillägga några ord.

Ehuru det icke varit med de angenämaste känslor jag i dag upp-

trädt med afseende å det oväntade motstånd saken mött från ett håll, der det mesta kunnat göras till dess fromma, har jag dock funnit mig just deraf, då kanske andra tystna och då jag efter afhörande af förmodligen det bästa, som på bästa sätt kan sägas, icke ändrat öfvertygelse, har jag dock, säger jag, funnit mig föranlåten att afgifva mitt yttrande, emedan jag ansett det vara en pligt för en representant, som eger någon erfarenhet i ämnet, att meddela resultatet af densamma. Då frågan emellertid fallit för denna gång, genom Andra Kammarens beslut, vill jag inskränka mig till en önskan, att blott få min uttalade mening i protokollet antecknad; och jag gör det under uttalande af den förhoppning, att den nu inslagna vägen, emot hvad jag trott och tror, må vara den som säkrast och snarast leder till det af oss alla, som här i dag yttrat oss, åsyftade mål — afskaffande af dödsstraffet, en straffart den jag anser icke *nu mera* vara, om den någonsin varit, *nödvändig* i mitt fosterland och saken således icke ens *såsom sådan* kan vara rättmätig och längre böra i lagen kvarstå.

Herr Ekenman: Icke fullt ett år har förflutit, sedan frågan om dödsstraffets afskaffande utgjorde föremål för Kammarens öfverläggning, och dock huru olika gestaltar sig denna fråga nu mot då! *Då* saknade hon, vid sitt framträdande, det stöd, som kan hemtas af Utskotts tillstyrkande, men blef icke desto mindre, efter allvarligt skärskådande och mogen öfverläggning, af Andra Kammaren gillad, och att den afslogs af Första Kammaren var beroende af blott *en* röst. *Nu* deremot, då Lag-Utskottet tillstyrkt denna straffarts afskaffande, har Andra Kammaren funnit tiden dertill ännu icke vara inne, och ehvad utgång således frågan i Första Kammaren erhåller, har hon dock för denna riksdag fallit. *Skälen* till den inträffade omkastningen i åsichter må det vara framtida häfdatecknare förbehållet att söka lägga i dagen. *För min* del skall jag lemna utväg dertill genom förklaringen, att, kunde jag abstrahera frågans moraliska vikt, kunde jag rangera henne bland dem, om hvilka folkombudets mening kan saklöst taga intryck af dagens opinion, så skulle den opinionsyttring glädja mig, som genom voteringen i Andra Kammaren må anses hafva skett beträffande en hög personlighet, hvilken vi alla, och ingen högre än jag, vörda såsom en af nationens ädlaste män, och jag skulle då tillata mig den önskan, att resultatet i denna Kammare blefve enahanda. Men frågan är icke af sådan beskaffenhet, och ehuru min mening om densamma är skiljaktig från såväl Hans Excellens Herr Justitie-statsministerns, som flere andras, hvilka jag skattar högt för juridisk skarpsinnighet och medborgerligt värde, uppfattar jag min pligt såsom representant så, att jag icke får för sådan hänsyn rygga tillbaka att uttala den. Hos mig var det icke en auktoritetstro, icke ett hugskott, icke en känslans öfversvallning, då jag vid förra riksdagen antyde min ståndpunkt till denna fråga. *Jag* ansåg dödsstraffet kunna och böra afskaffas, derför att jag betvivlade dess rättmätighet, dess nödvändighet, dess ändamålsenlighet och denna mening, oförändrad sedan jag först började tänka öfver detta ämne, har förblifvit orubbad. *Jag tror* på densammans ofelbarhet, men skall derför icke upphöra att hysa aktning för deras åsichter, hvilka uppfattat frågan från andra synpunkter än jag, *icke* ett ögonblick hysa den djerf-

va föreställningen, att jag är mera filantrop i detta ords icke förtyddade mening, än de som förmena dödsstraffets bibehållande vara nödvändigt och ändamålsenligt.

I denna Kammare skall, jag är förvissad derom, icke en enda röst höjas för straffets försvarande ur synpunkten af Statens rätt att utkräva hämnd å honom, som dess lagar öfverträdt. *Ingen* meningsskiljaktighet skall här ega rum derom, att utvecklingen af Statens idé ytterst och förnämligast åsyftar samhällsmedlemmarnes förädling, och om meningarne att åstadkomma denna förädling äro skiljaktiga, om konflikt derigenom uppstår — desto bättre! Sanningen, på hvilken sida den befinnes, skall slutligen bryta sig segrande fram ur mörkret.

Det är icke min afsigt, ty det skulle vara af oändligt ringa praktiskt gagn, att företaga en kritik af de teorier, som straffets försvarare uppställt och förfäktat. *För min* egen del har jag mönstrat mina minnen, har jag åter underkastat dessa länge kända teorier min tankes pröfning, med all den skärpa jag förmår ådagalägga och med allt det misstroende till en förut fattad mening, som skarpsinnighetens möjliga svaghet påkallat. *Resultatet* deraf har blifvit, att, om ock under ett lägre kulturtillstånd dödsstraffet under vissa vilkor må anses hafva varit berättigadt — detta berättigande likväl hos oss hörer till en redan förfluten tidsperiod; att, om ock detta straff kunnat och kan i någon mån verka afskräckande och således förekommande andra möjligen påtänkta brott eller framstå för minnet hos honom, som är beredd att brottet utöfva och derigenom hindra honom derifrån, — hvilket jag icke vågar förneka, ty lika vanskliga som probabilitetsberäkningarne äro öfver människohjertats mysterier, lika svåra äro de gjorda beräkningarne att vederlägga — så förekommer mig likväl denna teori så ytterst osäker i afseende på syftets uppnående, så helt och hållet fallande inom experimenternas område — experimenter med förnuftiga, om ock förvillade människors lif — att jag icke hyser tvekan, det Staten, ur denna synpunkt, är oberättigad tillgodogöra sig de fördelar, som af dödsstraffet kunna hemtas; att slutligen teorien om brottslingens förbättring genom beredelse till döden saknar hållbarhet, ty konsekvensen häraf synes mig blifva, att, om förbättringen vunnits, om vildsindtheten hos den olycklige brottslingen är paralyserad, utgör dödsstraffet för honom en välgärning, hvaraf han icke gjort sig förtjent, och behovet att taga hans lif förefinnes ej längre.

Det har blifvit sagdt — icke här men i Medkammaren — att dödsstraffet måste bibehållas, tilldess vi först hafva uppfört fängelser för att kunna säkert förvara dem, som begått brott, hvarå dödsstraff nu kan följa. Om sådant behof skulle, i strid med mitt åskådningssätt om följerna af denna straffarts afskaffande, kunna befaras, så inträffar det i framtiden endast derföre, att vi försumma det länge hittills fortsatta arbetet i mensklighetens tjänst, att innesluta menniskoanden i bildningens bojar. *Med hvarje* steg framåt i denna riktning, *med* oafslätlig aktning för menniskorätt och människovärde, *med* enig vilja i beslutet om och kraft vid utförande af åtgärder, som kunna verka förädlade på det uppväxande släktet, i hvilket läge af samhället det ock må befinna sig, *med* oskrymtadt nit för spridandet af kristendomens heliga, af omtvistade dogmer oberoende sanningar, skall utrymmet i våra fängelsebyg-

nader med hvarje år blifva större och de, hvilka, såsom en annan talare här förut yttrat, »njuta lifvets alla fördelar» samt således befinna sig på den höjdpunkt af bildning, intelligens och materiell välfärd, der frestelser till brott, dem lagen straffar, äro undantagsfall, finna utväg att gälda sin tacksamhetsskuld till lifvets och dödens Herre.

Ödmjukt, men öppet, förklarar jag härmed, att jag för min ringa del bifaller till Lag-Utskottets förslag.

Herr von Geijer: Då jag nu uttalar min öfvertygelse att dödsstraffet hör såsom straffart ur strafflagen borttagas, sker det under djup vördnad för de betänkligheter, hvilka föranledt flere representanter, så i som utom Lag-Utskottet, att påyrka det dödsstraffet må tillsvidare bibehållas.

Mycket kan sägas och har blifvit sagdt för och emot samhällets rätt att straffa en människa till lifvet. Jag kan ej tillerkänna samhället en sådan rättighet. Jag tror, lika med Lag-Utskottet, att straff har två ändamål som äro oskiljaktiga, nemligen samhällsordningens upprätthållande och brottslingens förbättring. Och därför ställer sig för mig dödsstraffet olika med alla andra straff. Ur kristlig synpunkt betraktadt lärer väl samhället omöjligt kunna ega rättighet att straffa människan i annan afsigt än att drifva henne till bättring. I Sverige hafva ock försvararne af dödsstraffet, både förr och nu, varit af den åsigten, att den grofva och förhärdade brottslingen, öfver hvilken dödsdom afkunnats, just genom den förskräckliga vissheten om att han på en utsatt stund kommer att mista lifvet, säkrast förmås att söka Den som »kan göra de blodröda synder hvita såsom en ull». Rättigheten häraf har man trots sig finna bestyrkt genom den omständigheten — som äfven i dag af en talare framhållits — att i vårt land delinqventerna städse varit väl beredde, så att de, efter hvad menniskoögon kunnat se, gått till döden med undergifvenhet och förtröstan.

Men det bör anmärkas att i konsekvens med nämnda åskådningssätt, utmärkte män i vårt land, som försvarat dödsstraffet i allmänhet, dock knappast velat erkänna dess rättmätighet om brottslingen afrättas, när han tydligen befinner sig uti en förtviflad sinnesstämning.

Jag ber att i afseende härpå få omtala en tilldragelse som visar, att man i förra tider stundom tvekat att afslå i nådeväg inkommen ansökning om förskoning från dömdt lifsstraff, endast därför att den lifdömdes uppförande i fängelset gjorde det högst osannolikt att han skulle kunna blifva väl beredd till döden. Under den tid Calonius satt i Högsta Domstolen hade en, som på ett särdeles grymt och vildt sätt begått mord, därför blifvit dömd till döden, och fruktan för afslag på ingifven nådeansökan hade försatt honom i den mest förtviflade sinnesstämning, så att han icke ville sig trösta låta. Bekymrad häröfver, kom Calonius på den tanken att, innan ännu Högsta Domstolen afgifvit sitt utlåtande öfver nådeansökningen, låta undersöka hvilken verkan det skulle göra på brottslingens sinne, om han fick veta att han icke hade något att hoppas. I sådant ändamål blef fängvaktaren tillsagd, att underrätta den lifdömda derom att hans nådeansökning blifvit afslagen. Detta kedde — fastän såsom sagdt nådeansökningen ännu icke var afgjord. Och då det dervid befunns att den lifdömda, när i hans tanke allt hopp var ute, blef

undergifven och tillgänglig för religionens tröst — så och sedan detta kommit till Calonii kunskap, tvekade han ej längre att afstyrka bifall till nådeansökningen. Denna mig meddelade berättelse, som verkligen låter otrolig, är dock grundad på Calonii efterlemnade manuskript. Det finnes efter mitt förmenande en af Lag-Utskottet förbigången omständighet, som talar för afskaffande af dödsstraffet, aldrähest numera då detsamma så sällan går i verkställighet att strafflagen, när den bibehåller detta stränga straff, måste få en betänkelig osäkerhet i tillämpningen. För i sig sjelft dödsvärdt brott ådömes icke gerningsmannen dödsstraff, än mindre går det i verkställighet, när, såsom det heter, mildrande omständigheter äro förhanden. Bedömandet huruvida dylika omständigheter förefinnas eller icke, är dock, i de flesta fall, grundadt ensamt eller åtminstone hufvudsakligen på brottslingens egen bekännelse. Om en mördare erkänner mordet, sedan han icke längre ser sig i stånd förneka det, men försigtigtvis förtiger de hans brott förstörande omständigheter, dem endast han sjelf känner och ofta ingen ens misstänker, så ser han vida mindre brottslig ut, än han är och undgår säkert dödsstraffet. Således om ett mord blifvit begånget med stor grymhet — det enda fall då dödsstraff numera ifrågakommer — är det snart sagdt blott derigenom att gerningsmannen, rörd af ånger, bekänner sanningen fullt ut i sina minsta detaljer, som han utsätter sig för fara att blifva straffad till lifvet. Det är icke resultatet af brottmålsstatistiken från de länder, der dödsstraffet varit eller ännu är afskaffadt, som bestämt mitt votum. Men jag har styrkts deruti af det utaf en föregående talare påvisade förhållandet att dödsstraffets afskaffande, i de länder der så skett, icke haft till följd ett ökad antal brott.

Jag ber nu att till hevis på rättigheten af Lag-Utskottets påstående det nog stränga straff förfela sitt mål, få meddela en uppgift från brottmålsstatistiken af gammal datum. Det är Montesquieu jag i sådant afseende ville citera. Dock ber jag att dessförinnan få nämna några ord i anledning deraf, att uti en af reservationerna Montesquieu åberopas såsom en försvarare af dödsstraffet. Det torde så vara, fastän jag icke minnes det, att denna milda ande någonstades i sina arbeten, hvilka jag icke läst för att studera jurisprudens, försvarar på filosofiska grunder dödsstraffets rättmätighet. Men jag påminner mig med säkerhet, att Montesquieu säger det stränga straff äro nödvändiga i länder med despotisk styrelse, men att straffen kunna vara milda i länder med fria institutioner. Den statistiska uppgift jag ville citera från Montesquieu är följande. Han säger: »i flera europeiska stater hade rån på allmän landsväg blifvit ett mycket ofta förekommande brott, man ville afskräcka derifrån och uppfann »le supplice de la roue», som för en tid också verkade till förminskning i antalet af dessa brott» — »men» — tillägger han »nu sker rån på allmän landsväg lika ofta som förr».

Dödsstraffet har, såsom en talare omnämnt, länge varit afskaffadt i flera länder och antalet brott ändock ej ökats.

Till dessa länder kan Finland, för icke lång tid tillbaka en del af vårt fosterland, äfven räknas, ty der är dödsstraffet så godt som afskaffadt.

Jag har nu sagt hvad jag ville säga och anhåller om proposition på bifall till Lag-Utskottets förslag.

Herr Caspersson: De skäl, som jag ämnat anföra emot Utskottets Betänkande, hafva redan blifvit förut så fullständigt framlagda, att jag nu icke vill upptaga Kammarrens tid med att ånyo åhöra saker, som blifvit framställda med större talang än jag med min förmåga skulle kunna åstadkomma. Jag inskränker mig derföre till att bemöta ett par uppgifter, som blifvit under diskussionen gjorda och som jag tror grunda sig på misstag.

En talare bakom mig har nyligen anført, att valet emellan olika straffgrader eller, med andra ord, att latitudsystemet och benädningsrätten är en smaksak. Jag betviflar detta. Jag tror tvärtom, att detta val bör ses från en högre synpunkt och följa de regler, som vår lag ganska bestämdt upptager. Att dessa föreskrifter äfven tillämpas har jag ingen rätt att betvifla.

Man har sagt, att det skulle vara medgifvet af dem, som vilja behålla dödsstraffet, att Statens rätt att använda detta straff skulle grunda sig på nödvärnsrätt och följaktligen böra upphöra, så snart behöfvat af ett sådant nödvärn upphörde. Jag tror ej att detta blifvit medgifvet. Atminstone öfverensstämmer det ej med mina åsigtter. Jag är väl öfvertygad, att lagarne böra rätta sig efter sederna, så att de förra böra mildras i samma mån som de sednare, att milda lagar återverka på sederna och att det sålunda kan inträffa en tid, då dödsstraffet kan och bör afskaffas; men Statens rätt att straffa grundar sig på principen af rättvisa. Erkänner man icke rättvisan i dödsstraffet, förfaller detta straff, ty bibehållande af ett straff, som icke är rättmätigt, kan icke försvaras, detta straff må i öfrigt anses aldrig så nyttigt och nödvändigt. För min del anser jag att dödsstraffets afskaffande skall kosta mer blod än dess bibehållande och att det oskyldiga blod, som genom mördarens hand utgutes, skall hvila tungt på lagstiftarens samvete, om han ej gjort hvad han kunnat till dess besparande. Jag röstar derför, i humanitetens intresse, emot afskaffandet af nämnda straff.

Jag vill ej längre uppehålla Kammarrens tid. Jag vill endast för-ena mig med dem, som yrkat, att Lag-Utskottets Betänkande måtte ogillas, samt anhåller att Herr Adlersparres motion måtte återförvisas till Lag-Utskottet, så vida Kammarren icke nu genast vill bifalla densamma.

Grefve Hamilton. Henning: Då jag vågat begära ordet i denna fråga, kan Kammarren ej vänta, att jag skall behandla densamma ur rättsvetenskaplig synpunkt, eller att jag till stöd för den ena eller andra åsigtten skall söka begagna de siffror, brottmålsstatistiken har att erbjuda, Kammarren har snarare rätt att fordra, att jag icke skall inlåta mig på denna del af ämnet, då jag till följd af riktningen af min föregående verksamhet icke kunnat hufvudsakligen sysselsätta mig med densamma, och den dessutom blifvit af andre talare tillräckligt behandlad. Jag skulle icke heller begärt ordet, om man icke såsom stöd för dödsstraffets bibehållande eller afskaffande åberopat den Heliga Skrift. Det är i anledning af hvad i detta afseende så väl under den föregående öfverläggningen, som i åtskilliga under dessa dagar utkomna skrifter, blifvit anført, som jag anhåller att få yttra några ord.

Vore det verkligen så, att den Heliga Skrift i detta fall uttalade en beständ åsigt, vore, efter min uppfattning, all öfverläggning här

öfverflödig. Vi hade då intet annat att göra. än att sätta vår lagstiftning i öfverensstämmelse med det Gudomliga ordet, vare sig att detta föreskref dödsstraffets afskaffande eller bibehållande.

Nu är emellertid förhållandet, att den Heliga Skrift icke yttrar sig i denna fråga. Jag vågar nästan säga, att till och med den värde motionären, hvars öfvertygelse är så varm och upprigtig, misstager sig i afseende på sin egen föreställning, om det inflytande, vår troslära här bör utöfva, då han å ena sidan såsom stöd för sitt förslag åberopar »den lära Guds egen Son predikade på jorden,» men å den andra säger; att, om han förut känt Justitie-statsministerns mening, förslaget icke skulle blifvit af honom väckt. Hade jag delat motionärens åsigt, och jag vetat, att Justitie-statsministern varit dess motståndare, skulle jag just deri sett en ytterligare pligt att frambära hvad jag betraktade såsom en Gudomlig sanning, och jag skulle, innerligt öfvertygad om en slutlig seger, kämpat så mycket ifrigare, i den mån jag måste befara, att den allmänna meningen kunde af magtens innehafvare förvillas.

Granskar man de Heliga skrifterna och de ställen, som ur dem blifvit anförda, skall man finna, att de icke äro å någondera sidan bevisande.

Sålunda har man till stöd för dödsstraffets befogenhet åberopat de mångfaldiga brott, för hvilka detta straff finnes i Gamla Testamentet föreskrifvet. Detta skäl kan likväl icke vara hållbart, ty om så vore, skulle vi vara pligtiga att bibehålla, kanske icke de särskilda sätten för dödsstraffets tillämpning, men dock sjelfva straffet för alla de brott, för hvilka detsamma är i den Mosaiska lagstiftningen stadgad. Nu har emellertid Kristendomen frigjort oss från den Mosaiska så väl ceremoniallagen, som brottmålslagstiftningen, och vi hafva från det Gamla Testamentet kvar endast de tio budorden, emedan Christus sjelf förklarar dem vara för oss bindande.

Vidare har man till stöd för dödsstraffet anført orden: »Den som utgjuter människoblod, hans blod skall af människor utgjutet vardas». Till hvad motionären häremot anmärkt, vill jag blott lägga, att den, som på dessa ord vill grunda dödsstraffets rättmätighet, sväriligen kan följdrigtigt medgifva en anfallen rätt att strafflöst, till försvarande af sitt eget lif, om nödigt är, utgjuta den anfallandes blod.

Vid den i en utkommen skrift antydda åsigten, att Frälsarens försoningsdöd på korset kunde i någon mån bevisa, att mördaren skulle genom sin död försona sitt brott, vill jag ej uppehålla mig. Den synes mig endast på ett sorgligt sätt vittna om obekantskap med den djupa betydelsen af Jesu försoningsdöd och möjligheten af dess verkan till en försoning af världens synder.

Om man sålunda ej varit lycklig i försöken att med stöd af den Heliga Skrift försvara dödsstraffets bibehållande, synes man mig å andra sidan med lika ringa framgång hafva åberopat Skriftens ord för dess afskaffande. Motionären har visserligen gjort det endast för att ådagalägga, att de vapen, han ur samma rustkammare kunde hemta, vore bättre än de, hans motståndare der funnit, men icke en gång deri vill jag gifva honom rätt.

Framför allt ställer han budet: »Du skall icke dräpa», och säger, att detta gäller så väl samhället, som den enskilde. Men männe då icke Moses visste hvad detta bud betydde? Han införde likväl hos sitt folk

en lagstiftning, i hvilken dödsstraffet förekommer vida oftare, än det lyckligtvis gör i vår, och bevisade dermed, att det femte budet väl förbjuder den enskilde att beröfva en medmänniska lifvet, men icke förvägrar samhället rätt att straffa missdådaren äfven till lifvet, om nödvändigheten anses så fordra.

Motionären har ock erinrat om orden: »Gud vill ingen syndares död, utan att han omvänder sig och lefver.» Det torde dock vara uppenbart, att här icke kan vara frågan om den lekamliga, utan om den andliga döden. Man måste nemligen i annat fall påstå, antingen att vi icke äro syndare eller att vi aldrig skola dö, det ena föga rimligare än det andra. Enligt min uppfattning eger man icke rätt att på detta sätt begagna den Heliga Skrift, neddraga den i våra strider, och åt de frågor, som af oss skola behandlas, gifva en betydelse, som de alldeles icke ega.

Ut i en af de nyss utkomna ströskrifterna återopas mot dödsstraffet, att, då de skriftlärde förde till Frälsaren en qvinna beträdd med ett brott, för hvilket hon enligt lagen skulle stenas, och frågade hvad Han sade svarade Han blott: »Hvilken af eder utan synd är, han kaste första stenen på henne.» Af detta svar drager man nu den slutsatsen, att Han förkastat dödsstraffet. Det synes mig dock, såsom skulle intet bättre bevis kunna anföras för mitt påstående, att Frälsaren icke ville befatta sig med den borgerliga lagstiftningen och de särskilda straffbestämmelser, som deri kunna förekomma. Hade Han velat bestrida dödsstraffets befogenhet, hade nemligen intet lämpligare tillfälle kunnat erbjuda sig, än då Han tillfrågades i afseende på tillämpligheten af ett sådant, men Han gjorde det icke, emedan Hans lag måste vara allmänt gällande för alla tider, såsom för alla folk, under det Han väl visste, att brottnälslagstiftningen i hvarje särskildt land måste stå i beroende af folkets rättsbegrepp och sedliga utveckling. Den enda slutsats, man af Jesu nyss anförda ord har rätt att draga, är efter min förmening, att Han, som kunde läsa i synderskans hjerta, åtminstone icke vid detta tillfälle ansåg dödsstraffet böra för det ifrågavarande brottet tillämpas, hvarjemte Han ville hänvisa dem, som kommo för att fresta Honom, att i deras egna hjertan och samveten söka ett svar på den framställda frågan.

Såvidt jag för ögonblicket kan erinra mig, förekomma i det Nya Testamentet blott två fall, då dödsstraffets tillämpning omtalas, nemligen vid Frälsarens egen död på korset och Stephani stenande. Att dessa förfärliga tilldragelser med smärta och ogillande framställas i våra Heliga Skrifter, behöfver ej sägas, men anmärkas bör, att detta på intet ställe sker ur den synpunkt, som skulle dödsstraffet i och för sig vara oberättigadt. Ogillandet och smärtan hafva sin grund deri, att de, som straffades, ej voro skyldige.

Jag hvarken vill eller bör uppehålla Kammaren med en ytterligare utveckling af detta ämne. Kristendomens magt är sådan, att vi ej behöfva sätta någon gräns för vårt hopp om dess inflytande till människoslägtets upplysning och förädling. Lika visst är, att ett folks lagstiftning är fullkomlig, endast i den mån kristendomens anda, en anda af kärlek och rättvisa, genomtränger densamma och gör sig gällande. Vi torde således kunna hoppas på den tid, då dödsstraffet skall blifva allt mindre nödvändigt och slutligen kunna utan våda för samhället afskaf-

fas. Innan dess skall dock sannolikt mer än en strid rörande denna fråga komma att utkämpas. och det må därför tillåtas mig uttrycka den lifliga önskan, att vi då ej måtte för våra äsigter hemta skäl, der de icke finnas, eller neddraga den Heliga Skrift i våra strider i ett ämne der den, i öfverensstämmelse med sitt Gudomliga innehåll, kan blifva ett vapen endast mot den, som missbrukar eller misstyder dess ord.

Ett erkännande måste jag slutligen göra. Man har mot dödsstraffet anfört, att samhället ej kan vara berättigadt, att genom lifsträdens afklippande beröfva en brottsling den tid, som eljest kunde återstå honom till omvändelse och bättring. Tanken härpå kan ej undgå att skaka känslan, och jag tillstår, att den äfven hos mig framkallat en strid. Vi må dock ej glömma, att hjertats förbättring, att en sann omvändelse till anger och tro, icke kan af menniskan genom egna krafter åstadkommas, utan är ett nådeverk af Gud, som för utförandet af sin vilja ej behöfver någon tid. Erfarenheten visar oss också, huru å ena sidan en lång lefnad kunnat vara otillräcklig för en syndares omvändelse, under det å andra sidan någon gång, och det just då dödsstraffet skolat tillämpas, ängern slagit ned säson en blixt, smältande och förkrossande det hårdaste hjerta. Frågan om den nödiga bättringstidens längd har till följd häraf för mig förlorat sin betydelse såsom en grund för lagstiftningen, och med lugn lägger jag hennes afgörande i Guds hand.

Herr Bergstedt: När under sistlidne riksdag denna samma fråga af Kammaren behandlades och efter en långvarig och het debatt omröstning begärdes och företogs, fogade händelsen, att en af de ledamöter, som nyss förut med största värma uttalat sig för dödsstraffets upphörande, förfelade sitt upprop. Då vi sedan under rösternas uppräknings, — det var nära midnattsstunden då som nu, — trängde oss omkring estraden i spänd väntan på utgången, och det slutligen förklarades, att dödsstraffet lefde kvar på en enda röst, hörde jag tätt bakom mig ett dämpadt utrop af smärta: »O, min Gud, det var min röst, som fattades». Jag deltog upprigtigt i min högt värderade väns missöde, men för mig sjelf kunde jag ej till samma grad beklaga utgången. Frågan var af så stor vikt och af så genomgripande betydelse för samhället, att jag icke unnade slumpen äran af att fälla utslaget. Första Kammaren hade liksom lyftat foten för att taga ett steg framåt, men den liksom hvilade på steget — en hållning, som icke anstod denna Kammar illa. En strängare pröfning kan understundom, liksom då var fallet, i viktiga frågor hos Kammaren alstra en ädel tvekan, men har den en gång tagit steget framåt, ryggas den ej vidare tillbaka.

De, som kämpa för dödsstraffets afskaffande, hafva denna gång en vida svårare ställning än förlidet är. Då hade Medkammaren fattat sitt beslut till fördel för den yrkade lagförändringen och den man, hvilken såsom rådgifvare står Kronan närmast, som har högsta inseendet öfver lagarnes tillämpning och utöfvar den sista pröfvande magten öfver deras stiftande, satt då, liksom nu, ibland oss, men tyst. Denna gång har han talat och lagt sitt allvarsamma ord i vägskaalen emot oss. Detta ord faller så mycket tyngre, desto varsammare det uttalas. Jag hörde nyss en eller två talare egna Hans Excellens Herr Justitie-statsministern sin varma hyllning och äfven mitt hjerta bjuder mig att instäm-

ma deri, men på ett annat sätt. Jag ber Hans Excellens såsom ett uttryck af min djupa aktning för hans i alla afseenden upphöjda personlighet upptaga den frimodiga bekännelsen, att jag af de tre anföranden, som han egenat åt denna angelägenhet, icke blifvit föranledd att ändra min öfvertygelse, så lärorikt det än för mig var, att af Hans Excellens' i Medkammaren meddelade, högst sakrika framställning, i detalj få erfaras, huru andra länders Regeringar och Representationer behandlat samma fråga, som nu föreligger oss till afgörande.

Äfven denna gång har blifvit upprepadt, hvad man ofta förut hört yttras, att det är blödigheten eller, såsom man rent ut behagat säga, pjunkigheten af en missledd filantropi, som yrkat på dödsstraffets afskaffande. Jag känner hos mig ingen sådan blödighet. Kunde det verkligen visas, att för upprätthållandet af samhällets säkerhet och trygghandet af dess rättstillstånd fordras offer af menniskolif, så ville jag ej sätta mig deremot. Kunde två eller tre lif frälsas genom uppgifvande af ett, skulle jag tveka, att ställa mig i deras leder, som fordra dödsstraffets upphörande. Men jag har icke sett bevisadt, att ett verkstäldt dödsstraff räddat något menniskolif. Siffror kunna anföras för och emot nästan hvarje lagförändring, men ehuru jag inom den sociala vetenskapen villigt erkänner de statistiska beräkningarnes stora värde, kan jag i en fråga sådan som denna ej åt siffrorna erkänna någon afgörande bevisningskraft, emedan de sedliga motiven, som i sista hand bestämma handlingarnes straffbarhet, dels undfly äfven den skarpsinnigaste menskliga domares uppmärksamhet, dels icke låta sig reduceras till formen af talförhållanden. Jag saknar derföre ännu beviset, att dödsstraffets bibehållande verkligen utgör det nödvärn för samhällsordningens upprätthållande, som efter min tanke skulle grunda dess enda befogenhet. Ty att det skulle kunna fotas på några abstrakta, ovilkorligen gällande principer, vare sig från religionslärans eller moralens synpunkt, har icke blifvit mig klart, oaktadt allt hvad under synpunkten af sådana anspråk blifvit yttradt. Det heter, att dödsstraffets rättsliga befogenhet är grundad på den Heliga Skrift. Med djup tillfredsställelse hörde jag den ledamot, som näst före mig hade ordet, klart och öfvertygande uttala en tanke, som varit vaken inom mig, alltsedan jag började tänka i sådana frågor — den tanken, att Bibeln, huru ofta den än blifvit i de menskliga partiernas kamp citerad såsom stöd för den ena eller andra världsliga meningen, icke utan våldförande dertill låter begagna sig. Jag är med honom innerligen öfvertygad, att den Heliga Skrift blifvit oss gifven till ett ljus för våra samveten och en lykta för våra fötter, men icke för att derpå bygga samhällstheorier, ännu mindre för att derpå fota någon straffbalk. Men då jag från salens midt här i afton hört uttalas den åsigten, att, fastän det gudomliga ordet väl i första rummet borde åtlydas, man dock icke finge förbise fordringarne af den så kallade humaniteten, — detta bedröfliga ord, som jag önskade aldrig blifvit upfunnet, — så att benådningarne borde blifva regel och endast undantagsvis, till exempel hvartannat år, afrättningarnes blodiga spel uppföras, för att tillfredsställa fordringarne af folkets rättsmedvetande: så har ett sådant köpslagande emellan så kallade gudomliga bud och så kallade mensklighetsfordringar upprört hela min varelse.

För mig är således dödsstraffets afskaffande icke en så kallad humanitetsfråga. Jag vill icke deltaga i kapplöpningen om den snart vissnade lager, hvilken möjligen kunde komma att skänkas åt dem, som först hunne fram till det af civilisationen uppställda målet. Jag har ej sett förut att mitt fädernesland någonsin stått i eftertruppen under folkens vandring på odlingens bana, och det kan vara likgiltigt om det denna gång kommer en half kroppslängd före eller efter sina medvandrare. För mig har denna fråga sin förnämsta betydelse uti de växande svårigheterna för regeringarne att handskas med straffet, desto tyngre i samma mån som benådningarne blifva regel och dödsdomarne undantag. Detta straffs yttersta förfärlighet ligger dessutom i svårigheten, snart sagt, omöjligheten af dess verkställande. När ett mord, såsom under sednare tider beklagligtvis inträffat, begås under upprörande omständigheter med vilddjurslik grymhet, då eldas mot brottslingen allmänhetens förbittring, man ville se hans blod på stället och äfven jag har känt vid sådana tillfällen tigern inom mig resa upp hufvudet: men när den första förbittringens kokhetta lagt sig, när målet långsamt vandrat instanserna igenom, har besinningen hunnit återkomma, och då lagens bila slutligen faller, så är det ej ensamt brottslingens hufvud den afskurit, utan den har träffat alla det lefvande samhällets innersta fibrer. Vi hörde förlidet år blomständigheterna vid sådana dystra skådespel, för hvilkas upprepande i är lyckligtvis saknats anledning, men hvilka vi gjorde väl uti att icke aldeles förgäta.

Dödsstraffets verkställande offentligen är ett straff icke blott för brottslingen, men för hela samhället. Och hvad skall jag säga om den, i hvars hand samhället lagt utförandets fasansfulla uppdrag? Det fordrar, att hans hjerta icke får svika, att hans hand icke får darra; ty då kommer han i fara att öka straffets gräslighet tjill en grad, hvarpå jag ej kan tänka, och hvarom jag än mindre kan tala. Är detta meniskt? I fordna dagar, då ömheten för människolifvet var mindre, då vanan vid sådana dystra scener gjorde blodet kallt och nerverna starkare, då funnos sådana män; men med mildare seder har den förfärliga öfningen gått förlorad och vi skulle väl icke vilja återställa den. Dödsstraffet kan därför icke längre offentligt verkställas utan att tillfoga samhället sjelft ett djupt lidande, men det kan icke heller verkställas enskildt. Sådant förbjuder vårt folks hela lynne, hela dess genom många århundraden utbildade rättsvanor. Vi veta ej af något annat skipande af rättvisan än det offentliga, det som sker *in aprico*, i dagens fulla ljus. Från Konung Oscars lika milda som kloka regering hafva vi i våra förbättrade fängelser dyrbara minnen, som vi ej skulle vilja utplåna. Eldad och vägledd af hans ädla tanke, uppförde nationen dessa byggnader, som man ibland hört sarkastiskt benämnas »fängelsepalatser», för att tjena till uppfostringsanstalter åt dessa samhällets öfvergifne, dessa civilisationens vildar, om hvilka samhället förut tagit så föga notis, hvilka icke känt någon annan uppfostran än den, som alltför sent skulle beskäras dem inom fängelsernas murar. Dessa boningar, om de än äro brottets, äro okränkbara minnesvårdar öfver en ädel monarks människokärlek och statsmannavishet. Deras gårdar få ej besudlas med afrättningar: de äro ämnade till något bättre.

Emot

Emot oss har blifvit sagdt, att den sednare tiden varit rikare än vanligt på gräsliga och upprörande brott. Beklagligtvis är det sannt, och lika beklagligt är, att sjelfva brottsligheten tyckes lyda vissa lagar af en inre nödvändighet, som endast långsamt förändras. Jag delar ej det glada hoppet om en så genomgripande förmildring af våra seder, att morden skulle helt och hållet upphöra och derigenom dödsstraffen kunna af sig sjelfva bortfalla. Tvärtom befarar jag, att de råa instinkterna hos samhällets vanvårdade olycksbarn ännu länge skola nedkalja öfver sig »det allmänna rättsmedvetandets» hämnderop, hvilka äter i sin ordning skola bjuda lagens svärd att blixtra. Men den dag då detta fruktansvärda svärd härnäst blottas, då vill jag böja mitt hufvud af sorg, icke öfver brottslingens öde, — ty jag ingår gerna på en annan talares med min egen innerligt befryndade tanke, att den kärleksfulla Allmägt, som kallat oss till jordisk tillvaro, äfven på andra sidan skall bereda brottslingen en god chance att börja den bättre och högre skoigång, den fortsatta uppfostran, hvaraf vi alla hafva ett så trängande behof. — nej af sorg öfver samhället sjelft, öfver dess svaghet, som till skyddande af sin säkerhet och sin rättsordning behöfver taga sin tillflykt till detta förfärliga vapen.

Under närvarande förhållanden kunde det synas fåfängt att försöka simma mot strömmen, som nu tyckes vara strid. Men jag ser ej saken så hopplöst. Deras leder, som arbeta på dödsstraffets försvinnande, förökas dagligen, icke med stackars ideologer som jag, utan med män som hålla samhällets öden i sina händer. Framför mig ligger ett litet häfte af en utländsk juridisk tidskrift, som bland annat innehåller en redogörelse för de arbeten i denna syftning, hvilka sedan några årtionden blifvit i de särskilda Europas länder utförda af män i den högsta samhällsställning. Denna lista är ingalunda nedsläende för dödsstraffets motståndare. Jag finner deri en stor mängd af Europas mest framstående rättslärdar och folkrepresentanter, tre Konungar, tjugasju ministrar, hvaribland tolf justitie-ministrar, och deribland namn sasom Dupin Aéné, Vivien, Faucher, Brouckère, Bara, Thorbuke, Lord Brougham, Ricasoli. »Il barone», som hans landsmän med beundrande kärlek benämna honom — ett namn som äfven för Svenskar blifvit ganska kärt. Hvarföre saknar jag ännu i raden ett Svenskt namn, som har en så god klang i Svenska öron? Dock, jag tror att det icke skall saknas länge. Hans betänksamma förstånd har talat, men jag är ej säker, att icke hans hjerta talar annorlunda.

Jag har blott ett ord att tillägga. Mitt samvete och uppfattningen af mina pligter som, representant tillåta mig icke att genom mitt tal eller min tystnad medgifva dödsstraffets kvarstående i strafflagen: och denna öfvertygelse måste jag såväl nu som allt framgent, så länge det förunnas mig att som representant deltaga i lagstiftningen, göra gällande.

För min del instämmer jag obetingadt i den grundsats, som Lag-Utskottet i föreliggande Betänkande uttalat.

Herr Frisk:

Herr Landgren: Då jag gjort det till en regel att icke inblanda mig i diskussionen öfver frågor, i hvilka jag ej eger någon speciell insigt till följd af studier, embetserfarenhet eller föregående handläggning, så skulle jag nu likasom förliidne är iakttagit tystnad i denna fråga, om ej under debatten förekommande omständigheter gjorde det till en pligt för mig att korteligen angifva kyrkans och presterskapets ställning till denna fråga, enligt min uppfattning.

Kyrkan har i afseende på densamma genomgått trenne utvecklingsstadier. Den grundsats, som nyligen blifvit citerad efter en gammal kyrkofader, att *Guds församling icke törstar efter blod*, tillämpades i hela sin följdriktighet på denna sak under de fem första århundradena. Att kyrkan, så länge hon förföljdes och dess medlemmar på det grymmaste sätt aflifvades, var en fiende till all blodsutgjutelse, var icke underligt. Men äfven sedan hon intog en herrskande ställning inom samhället, bevarade hon en lång tid samma afsky. Ett kyrkomöte på 340-talet ålade biskoparne att hos kejsaren intercedera för alla lifdömde och förekomma alla afrättningar. En vidtberömd kyrkofader prisar till och med munkarne i Antiochia dertföre att de med våld ryckte en lifdömd person ur bödelns hand. Och den store Augustinus besvär kejsaren att icke låta aflifva de Donatistiska mördarne i Afrika, änskönt de på det ohyggligaste sätt stympat och lemlästat hans egna anhängare och vänner. Att i grunden de kristne förkastade dödsstraffet ur samma skäl, som de fördömde och ogillade kriget, behöfver icke någon bevisning. Emellertid anfölls kyrkofäderne för sin inkonsequens af hedningarne, hvilka frågade dem: Huru kunnen I kristne, som hysen en så djup afsky för dödsstraff och blodsutgjutelse, godkänna och som af Gud sjelf ingifna urkunder antaga Mosis skrifter, hvilka icke allenast lagstadga dödsstraffet utan äfven berätta, huruledes Gud sjelf befallt dess tillämpning på det mest fasaväckande sätt. Härtill svarade kyrkofäderne, att synden visserligen i sig sjelf och till följd af *Guds stränga helighetslag förtjenar döden*, och att Moses till följd deraf såsom representant af denna gudomliga rättvisa haft sig anbefallit att för världen uppenbara dess stränghet; men i Nya Testamentet hade nåden förekommit rättvisans stränghet och i den kristne församlingen vore Evangelium den högsta grundlagen. Deraf kommer den egenheten att både de som ogilla och de som försvara dödsstraffet kunna åberopa samma kyrkofäders yttranden.

Det visade sig dock snart, att, om den världsliga öfverheten beröfvades all rätt till sjelfförsvär mot invärtes och utvärtes fiender, så bliefve all samhällsordning omöjlig. Dertföre funno påfvarne den utvägen att både i andliga och världsliga ärenden sjelfve på gamla Testamentets vis taga den absoluta gudomliga rättvisans svärd i sin hand och öfverlemna det åt furstarne, såsom solen lånar sitt ljus åt planeterna. Hvilka följder denna teori haft med sig, står med blod skrifvet i häfderna.

Det tredje stadium i denna fråga inträdde med reformationen, hvilken återgaf åt det jordiska samhället och regeringsmagten en sjelfständig ställning, med full rätt att vidtaga sådana åtgärder som för dess sjelfbestånd äro nödvändiga. Till stöd för denna åsigt åberopades Nya Testamentets uttryckliga lära: att öfverheten bär icke svärdet förgäfvades utan är en hämnande Guds tjänare till att straffa honom som illa gör. Det tillkommer således konungar, statsmän och jurister att vidtaga sådana

åtgärder i lagstiftning, som bäst befordra samhällets trygghet och fullkomning, och presterskapet har dermed till följd af sitt embete ingenting att skaffa. Huruvida nu allt är i ordning för dödsstraffets afskaffande, är en annan fråga. De lifdömde fångar, som benådats, och återkommit till min hemort, hafva visst icke varit så förberedde till Guds rike, som föregående talare antydt. En af dem, som var en fasa för hela församlingen, ursäktade sig dermed att hans uppförande vore särdeles menlöst i jemförelse med det lefverne, som fördes på fästningen, der knytnäfs slag, sparkar och alla slags våldsamheter voro ett dagligt tidsfördrif.

Min mening härmed kan naturligtvis icke vara att anklaga fångelserna, hvilkas verkliga tillstånd jag icke känner.

Men just emedan jag icke eger denna kännedom, anser jag icke heller tillständigt att instämna i den agitation, hvarmed man nu vill gå rättvisans högste värdare i förväg, särdeles som Justitie-statsministern tydligen tillkännagifvit Regeringens afsigt vara att låta dödsstraffet småningom försvinna, i den mån sådant med den allmänna säkerheten är förenligt. Äfven jag tror att blodlukten icke är något helsosamt medel för folkets kristliga bildning, och vet derföre väl att uppskatta den ädla afsigten hos motionären, men högaktar icke mindre den försigtighet, som ser sig väl före med alla reformer, så att undanskaffandet af ett ondt icke framkallar ett dubbelt värre.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derurder gjorda yrkanden å dels bifall till Lag-Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå; framstälde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades talrika nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllio med talrika ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Herr Friherre Stael von Holstein: Jag får anmäla min reservation emot det fattade beslutet.

Utskottets sednare hemställan.

Herr Adlersparre, R.: Då Lag-Utskottet sammanfört Herr Hasselrots motion om dödsstraffets afskaffande med min motion, att dödsstraff ej må vidare offentligen verkställas, så får jag, efter den utgång den förnämnda motionen fått, anhålla, att Utskottets Betänkande, för så vidt det afser min motion, måtte till Utskottet återremitteras.

Herr Hasselrot: Då Lag-Utskottet ej yttrat sig öfver den af Herr Adlersparre väckta motionen, anser jag lika med honom, att Betänkandet bör återremitteras till Utskottet.

Jag ber emellertid att få yttra några få ord om detta förslag, hvilket jag anser oantagligt. Dödsstraffet skulle nemligen derigenom blifva ännu mera grymt. Den enda lisa, den på dödshugget väntande uslingen känner, är det medlidande han läser i alla kringstående medmenniskors blickar. Det snart sagdt enda skäl man framhållit för dödsstraffets bibehållande är dessutom det afskräckande deruti. Men hela

denna afskräckningstheori faller ju bort, om dödsstraffet skall verkställas inom murarne. Huru skall man få vittnen till dessa gräsligheter. I andra länder, der man försökt tillämpa detta system, har det varit nära omöjligt att få sådana, och att aflifva i löndom kan väl ej blifva fråga. Jag afstyrker motionen.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan återförvisades.

Grefve Ehrensvärd: På föredragningslistan för denna dag förekommer Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 4 om tullbevillningen framför samma Utskotts Betänkande N:o 5, i anledning af väckt motion om särskild beskattning af cigarrer. Efter denna ordning skulle således Betänkandet N:o 4 förekomma före N:o 5, men då detta sednare Betänkande torde böra afgöras före det under N:o 4, hemställer jag, att Betänkandet N:o 5 måtte å nästa plenums föredragningslista sättas framför Betänkandet N:o 4.

Detta förslag bifölls.

Anmälades och bordlades:

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 7, angående villkoren för brännvins tillverkning; samt

Lag-Utskottets Utlåtande N:o 11, i anledning af väckt motion om afskaffande af pastoralexamen.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 12 e. m.

In fidem
O. Brakel.
